

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Bc. Ludmila Kropáčová

*Motivace pro vstup do manželství u věřících a
nevěřících párů do 30 let v současné době*

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Ivana Knausová, Ph.D.

2016

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne 20.3.2016

.....
Bc. Ludmila Kropáčová

Chtěla bych velice poděkovat PhDr. Ivaně Knausové, Ph.D., za odborné vedení, obětavou pomoc, vstřícnost a ochotu při vedení mé práce. Z celého srdce děkuji manželovi, mamince a celé rodině za velkou podporu, trpělivost a důvěru. Rovněž děkuji všem zúčastněným manželům. Zvláštní poděkování patří pastoračnímu asistentovi a příteli Janu Rothschedlovi.

OBSAH

ÚVOD	6
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1. Problematika partnerského a rodinného soužití	9
2. Manželství jako právní instituce	12
2.1 Definice a účel manželství	13
2.2 Podmínky uzavření manželství	14
2.3 Zdánlivé manželství a neplatnost manželství	16
2.4 Práva a povinnosti manželů	17
2.5 Zánik manželství	18
3. Manželství v nauce katolické církve	21
3.1 Počátek a vývoj manželství v nauce katolické církve	23
3.2 Svátost manželství	24
3.3 Příprava na svátost manželství	28
3.4 Obřad svátosti manželství	30
3.5 Manželská láska	33
3.6 Odpovědné rodičovství	34
3.7 Zánik manželství	36
4. Problematika motivace	41
4.1 Charakteristika motivace	41
4.2 Členění motivace	42
4.3 Teorie motivace	43
4.4 Motivy lidského chování	44
4.5 Motivy vedoucí k vstupu do manželství	46
4.6 Důvody poklesu sňatečnosti	47
II. EMPIRICKÁ ČÁST	48
5. Metodologie a cíl výzkumu	48
5.1 Metoda sběru dat	49
5.2 Výzkumný soubor	50

5.3 Analýza získaných informací.....	52
5.4 Interpretace získaných dat	52
5.5 Shrnutí výzkumného šetření	59
ZÁVĚR	62
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	64
SEZNAM ZKRATEK	72
PŘÍLOHY	73
ANOTACE	74

ÚVOD

Rodina se v posledních desetiletích proměnila nejen v České republice, ale ve všech vyspělých zemích. Trend vícegeneračních domácností nahradila podoba nukleární rodiny, obvykle ve složení manželského páru a dítěte, případně dvou dětí. Dále se ve společnosti objevily rodiny nesezdaných párů a s tím spojený pokles sňatečnosti. (Možný, 2008, s. 258 - 261) Dle Českého statistického úřadu počet sňatků uzavřených v roce 2014 byl o 2,1 tisíce vyšší než v roce 2013, který zůstal rokem s historicky nejnižším počtem uzavřených manželství. Celkem tedy v roce 2014 vstoupilo do manželství 45,6 tisíce mužů a žen (informace k 23.3.2015, ČSÚ).

Předkládaná diplomová práce se zabývá manželstvím z pohledu Nového občanského zákoníku a nauky katolické církve. V jednotlivých kapitolách je popsán nejprve ucelený přehled o institutu manželství dle platné právní úpravy chronologicky od jeho ustanovení, definování, podmínek vzniku, právních následků až po jeho zánik. U manželství v nauce katolické církve je představen systematický přehled od jeho vymezení, počátku a vývoje, ustanovení svátosti, podmínek uzavření až po zánik manželství. Pozornost je věnována také klesající sňatečnosti ve společnosti a stále častějšímu výskytu nových forem partnerského soužití. Diplomová práce se rovněž zabývá motivy současných věřících i nevěřících mladých lidí pro vstup do manželství.

Cíl diplomové práce

Cílem diplomové práce je za pomoci kvalitativního výzkumu zjistit motivaci k uzavření manželství u věřících a nevěřících párů do třiceti let v současnosti.

Struktura diplomové práce

Diplomová práce je strukturovaná na teoretickou a empirickou část. Teoretická část je složena ze čtyř kapitol, které jsou věnovány variabilním formám partnerského soužití v současné době, manželství z pohledu platné české legislativy a manželství v nauce katolické církve. V závěrečné kapitole teoretické části diplomové práce je pozornost věnována problematice motivace a důvodům poklesu sňatečnosti.

Empirická část diplomové práce je tvořena popisem realizovaného výzkumného šetření, které zjišťuje motivaci mladých věřících i nevěřících lidí k uzavření církevního či občanského sňatku.

Provázanost tématu diplomové práce a oboru, který studuji, spočívá v popisu významného fenoménu ve společnosti, kterému pomáhající organizace, k nimž se církev bezesporu řadí, musí věnovat pozornost. Jedná se o klesající sňatečnost a s tím související významnost spirituálně citlivé sociální práce s mladými lidmi, kteří se chystají vstoupit do manželství, případně využití této sociální práce církve při řešení mnoha variabilních problémů nebo konfliktů v manželských rodinách. Při sociální práci s manželskými páry je také možné využít připomenutí manželům jejich motivů k uzavření sňatku, jež může vést k snazšímu vyřešení problémů nebo jejich zmírnění.

Církev, jako pomáhající organizace, spirituálně citlivě s mladými lidmi, připravujícími se na manželství pracuje prostřednictvím přípravy na manželství. Diplomová práce a informace obsažené v jejích obou částech mohou pomoci mladým lidem v rozhodování týkajícím se vstupu do manželství. Výsledky realizovaného výzkumného šetření budou poskytnuty římskokatolickým farnostem. Výzkumné šetření a jeho zjištění bude mít praktické využití, neboť církev jako pomáhající organizace může na základě výsledků zjištěných tímto výzkumným šetřením přizpůsobit své působení na mladé lidi a sociální práci s nimi.

Volba tématu diplomové práce souvisí s mým dlouhodobým zájmem o sociální problematiku i problematiku rodin, rovněž byla ovlivněna setkáním s problematikou rodin v nepříznivých sociálních situacích při průběžné odborné praxi bakalářského studia na Univerzitě Palackého v Olomouci. Můj zájem o toto téma umocnila také osobní zkušenost vstupu do manželství, z níž bylo možno při tvorbě této diplomové práce vycházet.

Církev považuje manželství a manželskou rodinu za velmi vzácný Boží dar. Svou pozornost věnuje těm, kteří chtějí do manželství vstoupit. I já jsem měla možnost tento dar přijmout a mohu tuto svou osobní zkušenost promítnout do zapracování své diplomové práce.

Manželství v nauce katolické církve totiž není pouhý pocit či touha po společném životě, je to dílo, které Bůh ustanovil. Teprve manželství ukazuje člověku jeho pravý směr životní cesty. Cesty, po které manželé krácejí společně jako jedna bytost ve vzájemné lásce, úctě a věrnosti s Božím požehnáním. Dnešní mladí lidé nespátřují v manželství výhody, neboť mají dojem, že jim v životě nic nechybí. V současné moderní společnosti se lze velmi často setkat s nesezdanými soužitími, které spolu žijí a hospodaří, v mnoha případech mají společné děti a přesto do manželství nevstupují. Součástí diplomové práce je seznam registrovaných církví a náboženských společností, oprávněných k uzavírání církevního sňatku.

I. TEORETICKÁ ČÁST

Vzhledem k tomu, že v současné době se lze ve velké míře setkávat s různými podobami rodinného soužití, jednotlivé varianty popíši v první kapitole.

Rodina je dle Pedagogického slovníku (Průcha a spol, 2009, s. 248) chápána jako *"nejstarší společenská instituce. Plní socializační, ekonomické, sexuálně - reprodukční, regulační a další funkce. Vytváří určité emocionální klima, formuluje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu."*

Možný (2002, s. 99) definuje rodinu jako *"institucionální zajištění lidské reprodukce, legitimní v dané společnosti."* Matoušek (2010, s. 114) říká, že *"rodina je instituce, kterou formuje civilizace, kultura i společnost."*

Dunovský (1999, s. 91) prezentuje rodinu jako *"malou primární společenskou skupinu, založenou na svazku muže a ženy, na pokrevním vztahu rodičů a dětí."* Uvádí čtyři základní funkce rodiny: biologicko - reprodukční, ekonomicko - zabezpečovací, emocionální a výchovná.

1. Problematika partnerského a rodinného soužití

Manželství, o kterém budu podrobně hovořit v následujících kapitolách, není v naší společnosti jedinou formou partnerského soužití. Od 1.7.2006 je uzákoněno registrované partnerství v zákoně č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. Setkáváme se i se soužitím nesezdaných párů. Další alternativou rodinného soužití jsou neúplné rodiny (např. matky samoživitelky a otcové samoživitelé).

Soužití osob stejného pohlaví

Zlegalizování soužití osob stejného pohlaví je i v dnešní moderní době poměrně kontroverzní téma, byť se o něm hovoří již veřejně a bez ostychu. Žena s homosexuální orientací se nazývá lesba, muž s homosexuální orientací je označován gay. Homosexualita je obecně chápána jako odlišná sexuální orientace na osoby stejného

pohlaví. Homosexualita byla v roce 1973 The American Psychiatric Association odstraněna ze seznamu duševních poruch. (Clark, Serovich, 1997, s. 239) Světová zdravotnická organizace (dále jen WHO) homosexualitu jako chorobu vyškrtla v desáté revizi Mezinárodní statistické klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů. (WHO, 2015, [online])

Registrované partnerství je dle § 1 výše zmiňovaného zákona *"trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem (dále jen "partnerství"). Partnerem se v tomto zákoně rozumí osoba, která uzavřela partnerství."* Partnerství vzniká podle § 2 souhlasným, svobodným a úplným prohlášením skrze projevení vůle před matričním úřadem. Partneri mají stejná práva i povinnosti a rozhodují společně. Zákon v § 10 stanovuje i vzájemnou vyživovací povinnost a § 14 uvádí, že partnerství zaniká smrtí nebo rozhodnutím soudu na návrh jednoho či obou partnerů.

Slovník sociální práce (Matoušek, 2008, s. 171) definuje registrované partnerství jako *"právní instituci zajišťující homosexuálně orientovaným lidem právo vstoupit do legálního svazku, který je obdobou manželství."*

Nesezdané soužití

Nesezdané soužití, čili kohabitaci definuje Giddens (1999, s. 179) jako *"stav, kdy spolu dvojice partnerů žije v sexuálním vztahu, aniž jsou manželi."* Nesezdané soužití je stav, kdy dva jedinci opačného pohlaví žijí ve svazku podobném manželství, ale nejsou úředně oddáni. Výskyt nesezdaných soužití je v naší společnosti vysoký a stále se zvyšuje. Platná legislativa tento institut neupravuje, ale ani pro něj nemá oficiální název. Respektive z nesezdaného soužití mezi osobami nevznikají žádná práva ani povinnosti. Zastoupení není zákonné jako u manželství a registrovaného partnerství, ale pouze smluvní na základě plné moci. Rovněž neexistuje vzájemná vyživovací povinnost za trvání vztahu. Soužití zaniká ukončením vedení společné domácnosti.

Matoušek (2008, s. 114 - 115) charakterizuje tento typ jako *"soužití muže a ženy, které není legitimováno sňatkem, a to jak v jedné, tak případně ve dvou domácnostech."* Dle autora tento typ soužití představuje pro děti mnohem větší riziko, než pro děti žijící

v legitimní rodině. Pravděpodobnější je totiž skutečnost, že dítě časem bude vyrůstat pouze s jedním rodičem, obvykle s matkou. Jedná se o jeden ze způsobů, kterým vznikají neúplné rodiny.

Neúplné rodiny

Neúplná rodina je formována jedním z rodičů a jeho nezletilým dítětem/děti. Nejčastěji se rodina stává neúplnou z těchto příčin: svobodná matka zůstane sama se svým dítětem (úplná rodina vůbec nevznikne), výkon trestu, nemoc, smrt či definitivní odchod jednoho z rodičů (rozpad partnerství či rozvod manželství). (Matějček, 1989, s. 29) Odchod jednoho z rodičů je v dnešní době nejrozšířenějším případem při vzniku neúplných rodin. Počet neúplných rodin se v České republice zvyšuje především z důvodu narůstající rozvodovosti a poklesu sňatečnosti. Od roku 2001 se míra rozvodovosti pohybuje v rozmezí 41 - 50%. V roce 2013 rozvodovost vystoupala na 47,8%. Počet uzavřených sňatků v roce 2013 byl nejnižší od roku 1918 a to 43 499 což je o 20% méně, než například v roce 2000. (informace k 7.5.2015, ČSÚ)

Úvodní kapitola představila různé formy rodinného soužití. Podoba lidské reprodukce je u nás i ve světě rozmanitější, což dokazuje vzrůstající podíl narozených dětí mimo manželství. Manželství, jako podoba rodinného soužití, si však stále drží vysokou úroveň a populace jej považuje za nejsprávnější formu rodiny. (Možný, 2008, s. 117, 262)

2. Manželství jako právní instituce

Tématem diplomové práce je manželství z pohledu Nového občanského zákoníku, proto budu v této kapitole charakterizovat vybrané oblasti manželství z pohledu platné legislativy.

Občanský sňatek

Občanský sňatek je jednou z forem uzavření manželství. Od 1. 4. 1964 bylo manželství upraveno Zákonem č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Nyní jej upravuje zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinný ode dne 1.1.2014, konkrétně část rodinné právo (§ 655 - 770).

Všeobecný koncept rodinného práva zůstal v novém občanském zákoníku nezměněn. Pokud došlo k odchylkám od původního stavu, šlo převážně o změny formulační, které byly zavedeny s ohledem na snadnější pochopení textu. Nový občanský zákoník zavedl nové instituty (např. rodinný závod) osvědčené v zahraniční právní úpravě. Zároveň vrátil některé instituty, které české právo již dříve znalo (např. osvojení zletilého). Rodinné právo upravuje práva a povinnosti osob, které v různých rolích vystupují v rodině.

Jde především o úpravu těchto práv a povinností:

- Mezi manžely navzájem;
- Mezi rodiči a dětmi;
- Mezi dětmi a dalšími osobami, které jim nahrazují rodiče, či jejich funkci nějak doplňují.

Rodinné právo se dále zabývá těmito oblastmi:

- Manželstvím a registrovaným partnerstvím;
- Manželským majetkovým právem;
- Příbuzenstvím a švagrovstvím;
- Jinými formami péče o děti;
- Výživným. (Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2013, [online])

2.1 Definice a účel manželství

Dle § 1 zákona č. 94/1963 Sb., zákon o rodině bylo manželství definováno jako *"trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí."* § 655 Nový občanský zákoník definuje manželství jako: *"trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc"*.

Podle Šmída (2013, [online]) je nutné upozornit, že výše citované ustanovení neuvádí definici manželství. Jeho smyslem je výslovně určit, co je pro vlastní podstatu manželství příznačné, charakteristické a bez čeho by manželství nebylo manželstvím (proto např. svazek dvou osob stejného pohlaví není manželstvím). V úpravě nového občanského zákoníku jsou zohledněny případy, které zákon o rodině nezmiňuje. Jedná se o situace, kdy manželé nevedou společnou domácnost nebo mají v úmyslu ukončit manželství rozvodem. Trvalost manželství je nutné chápat jako nepostradatelnou vlastnost, která manželství odlišuje od nesezdaného soužití. (Šmíd, 2013, [online]) Choděra (2002, s. 10) trvalost manželství popisuje jako jistou dlouhodobost, jako projev vůle muže a ženy žít spolu nikoliv jen krátkodobě.

Matoušek (2003, s. 104) popisuje manželství jako *"vztah mezi mužem a ženou legitimovaný náboženstvím nebo právem, jehož tradičním účelem je založení rodiny a výchova dětí."*

Jandourek (2001, s. 165) stanovuje manželství jako *"právní vztah zavazující muže a ženu ke společnému životu."* Informuje o stále snižující se stabilitě manželských soužití např. z ekonomických důvodů, vyšší emancipaci žen, uvolněné sexuální morálce či touhy žít "single".

Giddens (1999, s. 156 - 158) prezentuje manželský sňatek za *"sociálně akceptovaný a posvěcený sexuální svazek mezi dvěma dospělými jedinci."* Předpokladem vstupu do manželství má být vzájemná přitažlivost, snášenlivost a láska. Dále autor uvádí, že v západním světě je manželství bráno jako monogamní. České zákony také jinou formu manželství nepřipouští. Existují však i polygamní manželství (mnohomanželství) -

vztah muže či ženy s více partnery opačného pohlaví. Řadí se zde dva typy: polygynie (mnohoženství), kdy muž žije s více než jednou ženou a opakem je polyandrie (mnohomužství), kdy žena má více než jednoho muže.

Velký sociologický slovník (1996, s. 590) manželství vystihuje jako *"společensky uznávaný, legalizovaný sexuální vztah mezi dvěma nebo více partnery opačného pohlaví, o kterém se předpokládá, že se dříve či později stane základem rodiny."* Na manželství je možné nahlížet jako na proces trvalé oboustranné adaptace manželů, kteří se učí novým rolím a zároveň je přijímají (na mysli je role rodičů). Manželství je dále definováno jako *"specifický intimní vztah, který se udržuje tím, že dospěje k více či méně trvalé kohezi."*

Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí i přesto, že bezpochybně existují manželství, která byla uzavřena z jiných důvodů. Mohou jimi být různé příčiny: psychologické, zdravotní důvody, vzájemná sociální podpora nebo naplnění ekonomických zájmů. (Šmíd, 2013, [online]) Choděra (2002, s. 10-11) však konstatuje, že pojem rodina není upraveno žádnými právními předpisy. Vymezení pojmu by z právního hlediska neměl žádný význam, neboť rodina nemá možnost se uplatnit v právních vztazích.

2.2 Podmínky uzavření manželství

Podmínky vzniku občanského sňatku upravují § 656 - 676 nového občanského zákoníku: *"Manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství, že spolu vstupují do manželství. Sňatečný obřad je veřejný a slavnostní; činí se v přítomnosti dvou svědků."* (§ 656) Žádá se svobodný a úplný souhlasný projev vůle, který má být tedy dokonalý, bezvadný, řádný a perfektní. (Šmíd, 2013, [online])

Manželství uzavírají snoubenci nebo zplnomocněný zástupce jednoho ze snoubenců. Snoubenci musí před uzavřením manželství požádat orgán veřejné moci, v jehož správním obvodu se má sňatek konat. Musí osvědčit dokladem totožnosti a předložit doklady o způsobilosti k vstupu do manželství. (§ 664) Potřebné doklady blíže

specifikují § 32 - § 41 zákona č. 380/2008 Sb., o matrikách jménu a příjmení, ve znění pozdějších předpisů.

Dle tohoto zákona se jedná o vyplněný předepsaný tiskopis, který se matričnímu úřadu předkládá před uzavřením manželství, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno. (§ 32) Snoubenec, který je trvale hlášen na území České republiky, je povinen se matričnímu úřadu prokázat svoji totožností a k tiskopisu připojit a) rodný list, b) doklad o státním občanství, c) výpis údajů z informačního systému evidence obyvatel (dále jen „výpis z evidence obyvatel“) o místě trvalého pobytu, d) výpis z evidence obyvatel o osobním stavu, e) pravomocný rozsudek o rozvodu předchozího manželství, nebo úmrtní list zemřelého manžela, popřípadě pravomocné rozhodnutí soudu o zrušení partnerství, nebo úmrtní list zemřelého partnera. (§ 35)

Zákonné překážky manželství

Manželství je občanskou společností chápáno za svazek natolik významný, že nový občanský zákoník definuje specifické **překážky**. Pokud je manželství uzavřeno navzdory překážkám, dochází k neplatnosti sňatku. Přirozené právo na uzavření manželství je prostřednictvím stanovených překážek zabezpečeno před možným zneužitím. (Hrdina, nedatováno, [online])

Manželství mohou uzavřít osoby zletilé a způsobilé k právním úkonům. Výjimku může tvořit rozhodnutí soudu o povolení občanského sňatku osobám s omezenou způsobilostí k právním úkonům a nezletilým osobám po dovršení šestnácti let věku. (§ 672) Manželství nesmí být uzavřeno mezi předky a potomky, sourozenci a osobami, jejichž příbuzenství vzniklo osvojením. Dále také mezi poručníkem a poručencem, mezi dítětem a pěstounem. (§675, § 676) Rovněž není možné manželství uzavřít se ženatým mužem či vdanou ženou. (§ 674)

Manželství se uzavírá za přítomnosti matrikáře a orgánem veřejné moci provádějícím sňatečný obřad. (§ 657) Při obřadu snoubenci prohlašují, že *"jim nejsou známy překážky, které by jim bránily uzavřít manželství, že navzájem znají svůj zdravotní stav a že zvážili uspořádání budoucích majetkových poměrů, svého bydlení a hmotné zajištění po uzavření manželství."* (§ 665) Oddávající snoubencům klade otázku, zda-li

spolu chtějí vstoupit do manželství. Odpovědí "ano", či jiným zřejmým projevem nebo prohlášením vůle oběma snoubenci, vzniká manželství. (§ 659)

Po sňatečném obřadu snoubenci se musejí rozhodnout, zda-li příjmení jednoho z nich bude příjmením společným, či si oba ponechají své dosavadní příjmení. Snoubenec, který přijme příjmení druhého, může na druhé místo připojit své dosavadní příjmení. (§ 660) Pokud si snoubenci ponechají svá původní příjmení, je možnost přímo při obřadu prohlásit, které příjmení budou užívat společné děti, nebo se toto prohlášení učiní později. (§ 661)

2.3 Zdánlivé manželství a neplatnost manželství

Zdánlivé manželství je takové, které nikdy nevzniklo. O této skutečnosti rozhoduje soud i bez návrhu. V novém občanském zákoníku je upraven v § 677 - § 679. Manželství nevznikne v těchto případech: (Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2013, [online])

- *"Pokud nebyly v projevu vůle o vstupu do manželství nebo ve sňatečném obřadu nebo v souvislosti s ním u jednoho ze snoubenců splněny takové náležitosti, na jejichž splnění je pro vznik manželství nutno bezvýhradně trvat."*
- *"Pokud není církevní sňatek uzavřen před orgánem oprávněné církve."*
- *"Pokud snoubenci v případě církevního sňatku nepředložili osvědčení matričního úřadu, že splnili všechny požadavky zákona pro uzavření manželství. To se nevztahuje na sňatečný obřad v případě přímého ohrožení života snoubence."*
- *"Pokud mezi vydáním výše uvedeného osvědčení a uzavřením sňatku uplynula doba delší než šest měsíců."*

Je-li manželství uzavřeno, přestože tomu bránila zákonná překážka, soud manželství prohlásí za neplatné. (§ 680) Manželství se považuje za platné do té doby, než je prohlášeno za neplatné. Pokud bylo manželství prohlášeno za neplatné, dle zákona je

označováno jako neuzavřené. (§ 681) O neplatnosti rozhoduje soud na základě žádosti jednoho z manželů, jehož projev vůle o uzavření manželství byl přednesen pod nátlakem násilí, vyhrožováním násilím nebo projev vůle o vstupu do manželství byl učiněn pouze v důsledku omylu identity snoubence. (§ 684)

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v znění pozdějších předpisů, upravuje projednávání a rozhodování soudů v záležitostech stanovených zákonem. Hlava V. - Řízení ve věcech rodinněprávních, Pododdíl 2. výše uvedeného zákona se zabývá Řízením ve statusových věcech manželských. § 371 stanovuje tyto druhy řízení:

- *"O určení, zda tu manželství je či není (zdánlivé manželství);"*
- *"O neplatnost manželství;"*
- *"O rozvod manželství."*

Řízení o určení, zda tu manželství je či není (zdánlivé manželství) a o neplatnost manželství se upravuje § 373 - 382 zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v znění pozdějších předpisů. § 373 stanovuje, že v rámci místní příslušnosti, je v řízení kompetentní příslušný okresní soud v I. stupni, v jehož obvodu mají nebo měli manželé poslední společné bydliště v České republice, bydlí-li v obvodu tohoto soudu přinejmenším jeden z manželů. Pokud se takový soud v obvodu nevyskytuje, je místně příslušný obecný soud manžela, který nepodal návrh na zahájení řízení, a není-li ani takového soudu, obecný soud manžela, který podal návrh na zahájení řízení. Soud rozhoduje rozsudkem.

2.4 Práva a povinnosti manželů

Kapitola povinnosti a práva manželů zahrnuje obecné ustanovení a manželské majetkové právo. Nový občanský zákoník klade větší důraz na ochranu rodiny, proto i práva a povinnosti manželů jsou v zákoně definována velmi podrobně a to v § 687 - § 753. Oproti původnímu zákonu o rodině, který se v I. části zákona ve čtyřech paragrafech věnoval pouze "Vztahy mezi manželi". Nový občanský zákoník prvně upravuje v § 668 a § 689 právo jednoho z manželů na informace o příjmech, stavu jmění a o stávajících a uvažovaných pracovních, studijních a podobných činnostech druhého manžela. Každý z manželů má také povinnost brát v úvahu zájem rodiny,

druhého manžela a nezletilé děti v rámci svých pracovních či studijních záležitostí. Nadále platí skutečnost, že manželé mají rovná práva a rovné povinnosti. Navzájem mají povinnost: vzájemné úcty, věrnosti, respektování důstojnosti, podpory, zachování rodinného společenství, tvorby zdravého rodinného prostředí, pečovat o děti a žít spolu. (§ 687)

Manželé se musejí mezi sebou dohodnout o záležitostech, týkající se rodiny, konkrétně v situacích, kdy se jedná o umístění domácnosti, popřípadě domácnosti jednoho z manželů či dětí. Pokud manželé nejsou schopni se společně dohodnout, může o situaci rozhodnout soud. (§ 692) Dále § 697 upravuje vzájemnou vyživovací povinnost manželů, která má oběma zabezpečit stejnou kulturní a hmotnou úroveň. Vyživovací povinnost mezi manželi má přednost před vyživovací povinností dětí i rodičů.

2.5 Zánik manželství

Dle nového občanského zákoníku § 754 *"Manželství zaniká jen z důvodů stanovených zákonem."* Rozlišuje se rozvod se zjišťováním příčin rozvratu manželství a rozvod bez zjišťování příčin rozvratu manželství. V obou případech rozhoduje vždy soud.

"Manželství může být rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení." (§ 755 odst. 1) V tomto případě se jedná o rozvod se **zjišťováním příčin rozvratu manželství** a dle § 756 soud, rozhodující o rozvedení manželství, odhaluje existenci rozvratu manželství a zároveň zjišťuje jeho příčiny. Také dle § 755 odst. 3 soud manželství nerozvede dříve, pochází-li z manželství nezletilé nesvéprávné dítě, dokud nerozhodne o úpravě poměrů dítěte v době po rozvodu manželství.

I v případě, že je soužití manželů rozvráceno, soud manželství nerozvede, pokud by rozvod byl v nesouladu:

- Dle § 755 odst. 2, písm. a) se zájmem nezletilého dítěte manželů, jež nenabylo plné svéprávnosti. Zájem dítěte na trvání manželství soud odhaluje prostřednictvím dotazování opatrovníka, jmenovaného soudem.

- Nejčastěji je touto úlohou pověřen Orgán sociálně-právní ochrany dětí (Vlastní text autora).

Dle § 755 odst. 2, písm. b) se zájmem manžela, který se na rozvrácení manželství prostřednictvím porušením manželských povinností z velké části nepodílel a kterému by rozvodem mohla být způsobena značná újma s podmínkou, svědčí-li mimořádné situace ve prospěch zachování manželství. Výjimku může tvořit skutečnost, že manželé spolu už nežijí nejméně tři roky.

Pokud manželé spolu nežijí, znamená to, že nevytvářejí manželské či rodinné společenství. Není důležité, zda spolu vedou či nevedou společnou rodinnou domácnost, pokud alespoň jeden z nich zjevně odmítá společenství obnovit. (§ 758)

Dle § 757 odst. 1, písm. a) - c) manželství je možné rozvést **bez zjišťování příčin rozvratu manželství**. Jedná se o případ, kdy se oba manželé chtějí rozvést. Jeden z nich podá návrh o rozvod a druhý se připojí. Prohlášení obou manželů, o rozvratu manželství a úmyslu rozvodu, musí být totožné. I tato varianta rozpadu manželství má však své podmínky:

- Od data zahájení řízení o rozvodu manželství musí být manželství uzavřeno minimálně jeden rok a déle než šest měsíců manželé spolu nesmějí žít. (§ 757 odst. 1, písm. a)).
- Narodilo-li se v manželství dítě, které je nezletilé a nesvéprávné a manželé se shodně dohodli na úpravě poměrů dítěte na dobu po rozvodu a tato dohoda je stvrzena soudem. (§ 757 odst. 1, písm. b).
- Manželé se dohodli na úpravě majetkového vyrovnání, bydlení i případné vyživovací povinnosti pro dobu po rozvodu. (§ 757 odst. 1, písm. c)) Dohody musejí být sepsány písemně a úředně ověřeny. (§ 757 odst. 2).

Pro úplnost je nutno uvést skutečnost, že nový občanský zákoník způsob zániku manželství prostřednictvím prohlášení jednoho z manželů za mrtvého či z důvodu smrti,

již výslovně nestanoví. Za účinnosti zákona o rodině č. 94/1963 bylo § 22 stanoveno, že *"manželství zaniká smrtí nebo prohlášením jednoho manžela za mrtvého. Byl-li manžel prohlášen za mrtvého, manželství zaniká dnem, kdy rozhodnutí o tom nabude právní moci."*

Řízení o rozvodu manželství se upravuje § 383 - 397 zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v znění pozdějších předpisů. § 383 stanovuje, že v rámci místní příslušnosti, je v řízení kompetentní příslušný okresní soud v I. stupni, v jehož obvodu mají nebo měli manželé poslední společné bydliště v České republice, bydlí-li v obvodu tohoto soudu alespoň jeden z manželů. Pokud se takový soud v obvodu nevyskytuje, je místně příslušný soud manžela, který nepodal návrh na zahájení řízení, a není-li ani takového soudu, obecný soud manžela, který podal návrh na zahájení řízení. Soud rozhoduje rozsudkem.

§ 384 výše uvedeného zákona definuje způsoby zahájení řízení o rozvodu manželství. Řízení je možné zahájit jen na návrh jednoho z manželů nebo společným návrhem obou manželů, navrhují-li rozvod bez zjišťování příčin rozvratu manželství (§ 757 nového občanského zákoníku). Podá-li návrh na zahájení řízení jeden z manželů a druhý z manželů se k návrhu připojí, postupuje soud stejně, jako by bylo řízení zahájeno návrhem společným. Připojení se k návrhu je možné odvolat do vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně.

Průběh soudního řízení vymezuje § 389 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v znění pozdějších předpisů. Soud ve věci řízení o rozvodu nařizuje ústní jednání, ve kterém probíhá výslech účastníků. Soudní jednání je podněcováno k odstranění příčin rozvratu manželství a snaží se vzájemný smír manželů. V řízení o rozvodu může soud realizovat důkazy (dle § 390), je-li to nutné ke zjištění skutkového stavu. §392 ustanovuje Klid řízení. Jedná se o situaci, kdy oba manželé tento stav navrhli nebo jej navrhl navrhovatel a druhý manžel se bez předchozí omluvy nedostavil. Soud může v tomto případě soudní jednání přerušit na dobu tří měsíců.

Láska, jako jeden z možných důvodů uzavření manželství, se v naší kultuře plně osamostatnila a stala se společensky nezávislou. Manželská láska je dlouhodobá investice, o které není známo, jestli se vyplatí. (Možný, 2008, s. 135)

3. Manželství v nauce katolické církve

Následující kapitola je věnována vybraným oblastem manželství v nauce katolické církve.

Apoštol Pavel o manželství řekl: *"Je to velké tajemství, které vztahují na Krista a na církev"*. (Ef 5,32) Tím nabádá, aby se manželský život podobal vztahu, který je mezi Kristem a jeho Církví. Muž má být podobný Kristu, má tíhnout ke své manželce, jako Ine Kristus ke své nevěstě - církvi. Žena má vzhlížet k manželovi s úctou a láskou, tak jak to koná církev vzhledem k svému snoubenci - Kristu.

Pius XI. (1930, čl. 7, [on-line]) stanovil, že *"manželstvím se tedy spojují a splývají duše, a to dříve a vroucněji než těla, a nikoli prchavým vzrušením citů nebo náklonností srdcí, nýbrž uváženým a pevným rozhodnutím vůle; z tohoto splynutí duší podle ustanovení Božího vzniká posvátný a neporušitelný svazek."*

Kodex kanonického práva CODEX IURIS CANONICI (dále jen CIC) v roce 1983 vydal Jan Pavel II. Česká biskupská konference český překlad schválila v říjnu 1992. CIC je prvotní zákonodárný dokument církve, jedná se o soubor vnitřních právních předpisů a norem římskokatolické církve. Slouží jako nástroj uchování patřičného pořádku.

CIC Kán. 1055 ustanovuje manželství jako *"Manželský svazek, kterým muž a žena mezi sebou vytvářejí nejvnitřnější společenství celého života, zaměřené svou přirozenou povahou na prospěch manželů a na zplození a výchovu dětí, je mezi pokřtěnými povýšen Ježíšem Kristem na svátost."*

Dokument II. vatikánského koncilu „Gaudium et Spes“ (1965, čl. 48) definuje manželství jako důvěrné společenství lásky muže a ženy, ustanovené na neodvolatelném souhlasu snoubenců. Tento posvátný svazek má sledovat společné dobro manželů, dětí a celé společnosti. Je to stav dle Božího řádu pevný, posvátný a nepodmiňuje se lidské vůli.

Manželství a rodina jsou oblastí veřejného zájmu a představují základní jednotku společnosti a státu. Rodina založená na manželství prezentuje významné dobro pro celou společnost, představuje základní podmínku existence, stability společnosti

a míru. Jedná se o živý organismus, díky kterého dochází k posloupnosti lidských generací. Základy této rodiny spočívají v hodnotách, jež jsou uplatňovány v rodinných vztazích. Prostřednictvím uzavření manželství jedinci na sebe dobrovolně přejímají závazky a odpovědnost, které mají pro společnost velký význam a jsou právně vymahatelné. (Papežská rada pro rodinu, 2001, [on-line])

Bůh ustanovil manželství a rodinu již při samém stvoření. Tyto instituce jsou vnitřně určené k naplnění v Kristu a vyžadují jeho milost, aby byly uzdraveny od zásahu hříchu. Z tohoto důvodu byly uvedeny zpět *"k svému počátku"*, aby docházelo k plnému poznání a zrealizování Božích plánů. Manželství představuje závazek s neodvolatelným manželským souhlasem, kterým se manželé zavazují k celoživotní lásce a k bezpodmínečné věrnosti. Rozhodnutí snoubenců vstoupit do svátostného manželství vyjadřuje postoj hluboké podřízenosti k vůli Boží. (Jan Pavel II., 1992, čl. 3,68, [on-line])

Opatrný (nedatováno, [on-line]) popisuje manželství jako *"úmluvu, vznikající ze svobodného rozhodnutí dvou lidí, kteří se sobě navzájem dávají a přijímají se na celý život. Tato úmluva je závazkem poutajícím dva lidi do konce života. Vzniká před Bohem a je proto právním aktem nejvyššího významu."*

Dle Graubnera (2007, s. 8) je manželství *"poslání, které se přijímá od Boha. Manželé dostávají milost Ducha Svatého, aby tvořili svaté společenství, představující obraz lásky Krista a církve"*.

Dle Chapmana (2006, s. 7) *"je nejvyšším smyslem manželství spojení dvou jednotlivců na nejhlubší možné rovině a ve všech oblastech. Takové spojení přináší oběma nejvyšší možný pocit naplnění a zároveň nejlépe slouží záměru, který má s jejich životem Bůh."*

3.1 Počátek a vývoj manželství v nauce katolické církve

Manželství ve Starém zákoně vyplývá ze zpráv o stvoření světa, ze kterého vychází jádro manželství. Plán Boha Stvořitele je vysvětlován takto: „*Není dobré, aby člověk byl sám. Učiním mu pomoc jemu rovnou.*“ (Gn 2,18)

A Bůh jim požehnal a řekl jim: „*Plodte a množte se a naplňte zemi. Podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nade vším živým, co se na zemi hýbe.*“ (Gn 1,28). Bůh volá člověka k lásce, protože „*Bůh je láska*“ (1J 4,8). Nejprve Bůh lidem požehnal a poté nařídil plodit potomstvo a naplnit zemi. Bůh v manželství ustanovil schopnost předávání života a tímto darem manželé spolupracují na díle Stvořitele. (Katechismus katolické církve, str. 104-105, čl. 372)

V Novém zákoně Ježíš Kristus považuje manželství za stanovené Bohem, za trvalé sjednocení jednoho muže a jedné ženy. „*Proto opustí muž otce i matku a připojí se k své manželce, a budou ti dva jedno tělo*“ (Ef 5,31) „*Takže již nejsou dva, ale jeden. A proto, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!*“ (Mk 10,8b-9)

V období před II. vatikánským koncilem byla směrodatná Augustinova koncepce manželských požehnání, kterými jsou, jak píše Pius XI. v Encyklice Casti Connubii, (1930, čl. 13, [on-line]), potomstvo, věrnost a svátostná stránka manželství. Tato tři požehnání shrnují veškerou nauku o manželství. Jako první manželské požehnání bylo ustanoveno **potomstvo**. „*Neboť člověk již hned svou vznešenou rozumnou přirozeností vyniká nad ostatní tvorstvo. Úmysly Boží jdou však výše; chce, aby se lidé rodili ne pouze k tomu, aby existovali a naplňovali zemi, nýbrž mnohem více k tomu, aby byli ctiteli Božími, Jej poznávali a milovali a konečně požívali Ho bez konce v nebi.*“

Druhým požehnáním manželství je **věrnost**. „*Žádá dále věrnost manželská, aby manžel a manželka byli spolu spojeni jakousi zvláštní, posvátnou a čistou láskou.*“ Věrnost v sobě dále obsahuje čistotu, jedinečnost, poslušnost a lásku. Podpora a rozvoj manželství mají být nacházeny v pokoji, štěstí a důstojnosti. (Pius XI., 1930, čl. 23, [on-line])

Posledním manželským požehnáním je **svátostná stránka manželství**, kterou ustanovil Kristus a zajišťuje nerozlučitelnost manželského svazku. *"Neboť u těch, u nichž není vnitřní překážky, tato svátost nejen rozhojňuje trvalý zdroj nadpřirozeného života, totiž milost posvěcující, nýbrž přidává ještě i zvláštní dary, dobrá vnuknutí a semena milosti, rozmnožuje přirozené síly a zdokonaluje je, aby manželé všechno to, co se vztahuje k stavu manželskému, k jeho účelům a povinnostem, dovedli nejen rozumem chápati, nýbrž i vroucně si zamilovati, pevně toho držeti, účinně chtíti a opravdu uskutečniti.* (Pius XI., 1930, čl. 41, [on-line])

Šrajfer (2003, [on-line]) uvádí, že nové pojetí manželství v pastorální konstituci *Gaudium et spes* představuje velký a významný zlom. Manželství již není prvotně vnímáno jako pohlavní společenství se záměrem plození a výchovy dětí. Primárně je chápáno zcela jako společenství života a lásky. *"Jde v první řadě o manželské společenství, svazek dvou navzájem se darujících osob, které vzniká skrze osobní porozumění muže a ženy, jejichž přirozeným plodem a zároveň vrcholem jsou děti."* Manželství je chápáno jako partnerská láska mezi mužem a ženou, oba manželé jsou si rovni a vzájemně se respektují. Díky novému pohledu na manželství došlo i ke změně v mravním hodnocení manželského tělesného spojení. Manželský styk byl vnímán účelně jen jako prostředek plození potomků. Díky koncilu má manželský akt významnou důležitost a neobyčejnou důstojnost jako projev skutečné manželské lásky. Šrajfer dále upozorňuje, že vůbec poprvé je v církevním dokumentu učitelského úřadu nesporně řečeno, že manželský akt, bez úmyslu či schopnosti plodit, je mravně přijatelný a pro obohacení manželské lásky mravně pozitivní, drahocenný a důležitý.

3.2 Svátost manželství

Svátosti ustanovil Kristus, jsou to *"síly, které vycházejí z Krista a působí v jeho těle, kterým je Církev. Jsou to tajemné spojnice, jimiž proudí život Boží do života našeho, do života Církvě. Kristus je jejich zdroj, je jedné podstaty s Otcem a skrze Duchu Svatého je nám tento život Boží ve svátostech darován a sdělován."* Svátosti jsou viditelná znamení toho, co je tajuplné a neviditelné. (Hrdlička, 1999, s. 66-67)

Církev je zprostředkovatelka neviditelných Božích milostí. Hlavním posláním církve je sjednávat lidem účast na Božím životě a tím jim zaručit věčný život. Kristus ustanovil

sedm svátostí, jimiž jsou: křest, biřmování, Eucharistie, smíření, pomazání nemocných, kněžství a manželství. Tyto svátosti se týkají všech oblastí a klíčových okamžiků v životě. (Katechismus katolické církve, str. 317, čl. 1210)

"Svátost manželství je znamením jednoty Krista a Církve. Dává manželům milost milovat se láskou, jako Kristus miloval Církev." Milost svátosti napomáhá manželské lásce, posiluje jejich neoddělitelnou jednotu a posvěcuje je na cestě k životu věčnému. (Katechismus katolické církve, str. 420, čl. 1661)

Papež Pius XI. (1930, čl. 31, [on-line]) označuje svátost manželství jako *"nerozlučnost svazku a v povýšení smlouvy manželské na účinné znamení milosti, jakož i posvěcení této smlouvy. Toto povýšení a posvěcení je dílem Kristovým."*

Svátost manželství je dle Jana Pavla II. (1992, čl. 56, [on-line]) speciálním prostředkem k posvěcení manželů a rodiny. Navazuje na posvěcující milost křtu, kterou dokonává. *"Skrze tajemství Kristovy smrti a Kristova zmrtyýchvstání, do kterého manželství začleňuje lidi novým způsobem, se manželská láska očišťuje a posvěcuje."* *"Kristus pán posvětil, zdokonalil a povýšil tuto lásku zvláštním darem milosti a lásky".* Manželé jsou skrze svátost manželství posilováni a posvěcováni k závazkům a důstojnosti svého stavu. Vstupem do manželství manželé vyjadřují svůj dík Bohu za udělený velkolepý dar, prostřednictvím kterého směřjí svým manželstvím napodobovat lásku Boha, lásku Boha k lidstvu a lásku Krista k jeho Snoubence církvi.

Svátost manželství představuje skutečnost, že Kristus uzdravuje a transformuje lásku dvou osob. Církev ve svátosti manželství vidí významné místo pro střetávání s Kristem. Svátostné manželství se vyznačuje vlastnostmi jednoty ve smyslu sdílení tělesného, duševního a duchovního života. Výlučností a věrností, znamenající úplné zavázání se jeden druhému, plodností jako příslibem přijetí dětí, obětavostí a trvalostí manželského svazku. (Grün 2010, s. 10-13)

Dle Kompendia katechismu katolické církve (2006, čl. 343-346) svátost manželství zapojuje manžele do veřejného životního stavu v církvi. Je nutné, aby se svátost slavila veřejně v rámci liturgického slavení za přítomnosti kněze. Sám Bůh zpečetuje souhlas manželů. Z tohoto důvodu uzavřené a dokonané manželství mezi pokřtěnými nemůže

být nikdy rozděleno. Svátost manželství poskytuje manželům nepostradatelnou milost k nabytí svatosti manželským životem a uvážlivým přijímáním dětí.

Papež František hlásá: *"Vskutku podivuhodný plán je vepsán do svátosti manželství! A uskutečňuje se v jednoduchosti a také v křehkosti lidského stavu. Důležité je uchovávat živý svazek s Bohem, který je základem manželského svazku. Pravý svazek vždycky spojuje s Pánem. Když se rodina modlí, svazek trvá."* (RadioVaticana, 2015 [on-line])

Na rozdíl od ostatních svátostí si muž a žena udílejí svátost manželství vzájemně - *"novomanželé si jako služebníci Kristovi milosti navzájem udělují svátost manželství tím, že před Církví vyjádří svůj souhlas."* (Katechismus katolické církve, str. 411, čl. 1623)

Podmínky přijetí svátosti manželství

Podmínky přijetí svátosti manželství rovněž upravuje CIC. Svátost manželství musí být přijata souhlasným prohlášením mezi dvěma pokřtěnými jedinci. Manželský souhlas značí úkon vůle, kterým se snoubenci neodvolatelnou smlouvou sobě navzájem dávají a přijímají. (Kán. 1057) Je obecně doporučeno, aby snoubenci před uzavřením svátosti manželství, přijali svátost biřmování. Rovněž se jim doporučuje přijmout svátost pokání a svátost oltářní. (Kán. 1065) *"Ke vzniku manželského souhlasu je nutné, aby uzavírající strany alespoň věděly, že manželství je trvalé společenství mezi mužem a ženou, zaměřené k potomstvu, které vzniká na základě nějaké sexuální součinnosti."* (Kán. 1096)

Přehled základních podmínek uzavření svátosti manželství v katolické církvi:

(Opatrný (nedatováno, [on-line])

- Manželství mohou uzavřít výhradně muž a žena (nikoliv dva muži či dvě ženy);
- Muž a žena mohou uzavřít manželství za předpokladu, není-li ani jeden z nich vázán platným manželským svazkem;
- Oba snoubenci se musejí pro vstup do manželství rozhodnout dobrovolně a svobodně;

- Snoubenci si společně a nerozdílně musejí uvědomit nerozlučitelnost manželství
- Poslední podmínkou k uzavření platného manželství je souhlas s přijetím potomstva.

K doplnění je nutné uvést dílčí skutečnosti povinné pro uzavření svátostného manželství:

- Alespoň jeden ze snoubenců musí být pokřtěný katolík (vychází z CIC Kán. 1117);
- V případě jiné víry jednoho ze snoubenců nebo když je jeden ze snoubenců nepokřtěn, musí oba snoubenci vykonat písemné prohlášení o katolickém křtu a výchově dětí a o toleranci k víře katolické strany před knězem;
- K sepsání Žádosti o církevní sňatek je potřeba doložit tyto dokumenty: rodný list, občanský průkaz, doklady z matriky příslušného úřadu, křestní list ne starší tři měsíce (výpis z křestní knihy);
- V případě, že jeden ze snoubenců není z farnosti, kde bude manželství uzavřeno, je nutné doložit " *písemné propuštění vlastního duchovního správce ke sňatku do jiné farnosti*" (vychází z CIC Kán. 1115).

Církevní sňatek také upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně v § 657 odst. 2, § 658 odst. 2, § 663 odst. 2, § 666 odst. 1 a 2.

Církevní sňatek lze uzavřít u registrovaných církví a náboženských společností dle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, ve znění pozdějších předpisů. Dle § 7 odst. 1 písm. c) výše citovaného zákona každá registrovaná církev či náboženská společnost může vykonávat obřady, při kterých jsou uzavírány církevní sňatky. Podmínkou je přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv dle § 11 výše uvedeného zákona.

Rejstřík registrovaných církví a náboženských společností eviduje ministerstvo kultury, které také rozhoduje o udělení registrace a přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv. V České republice je třicet osm registrovaných církví a náboženských společností. U jednaadvaceti lze uzavřít církevní sňatek. (Ministerstvo kultury, 2007, [online]) Viz příloha č. 1.

3.3 Příprava na svátost manželství

CIC kánon 1063 - 1072 stanovuje povinnost pastorační péče předcházející uzavření manželství. Prostředkem je kázání, katecheze dětí a mládeže, využívání hromadných sdělovacích prostředků a osobní předmanželská příprava. Dle Dudy (2007, s. 37) farnosti a diecéze jsou považovány za vlastní církevní komunitu snoubenců, jež má poskytnout snoubencům přípravu na manželství.

Dle Jana Pavla II. (1992, čl. 66, [on-line]) církve musí budovat a napomáhat zdokonalování způsobů přípravy na manželství z důvodu podpory utváření a rozvíjení spokojených manželství. Příprava na manželství je stálý proces, obsahující tři etapy:

1. vzdálenější přípravu, 2. bližší přípravu a 3. bezprostřední. Vzdálenější příprava má být započata v dětství a hlavní výchovný vliv má mít rodina. Bližší příprava na manželství nastává v době zasnoubení a má se poskytovat prostřednictvím vhodné katecheze. Ta má zajistit podněty k otázkám manželského pohlavního života, odpovědného rodičovství, měla by zařadit i základní lékařsko-biologické poznatky. Příprava má informovat o existenci vhodných výchovných metod a o řádném udržování rodiny (zaměstnání, finanční zajištění rodiny apod.) Posledním úsekem je bezprostřední příprava, která se koná v posledních měsících a týdnech před vstupem do manželství. Zajišťuje *"hlubší poznání tajemství Krista a církve i poznání významu milosti a závazku manželství"*.

Dle Sekretariátu České biskupské konference (1996, s.23-24, čl. 50) má bezprostřední příprava obsahovat:

- Shrnutí provedených příprav v oblasti doktrinní, morální a duchovní;
- Motlitbu (duchovní obnova, exercicie pro snoubence);

- Liturgickou přípravu s důrazem na svátost smíření dostatečný prostor pro komunikaci s farářem.

Bezprostřední příprava je dle čl. 57 vhodnou možností k zahájení trvalé pastorace manželů a rodin. Prostřednictvím pastorace se manželé poznávají a hledají svá poslání v církvi. Česká biskupská konference v čl. 58 upozorňuje, že příprava snoubenců by měla být provázanou hlubokou úctou k Panně Marii, Matce církve a Královně rodin.

Aktuálně je platná Směrnice České biskupské konference (2010, s 11-13, [on-line]), schválena 4.10.2010 na dobu šesti let. Detailněji popisuje a vymezuje náležitosti vzdálenější, bližší a bezprostřední přípravy na manželství. Místní kněz je zodpovědnou osobou za bezprostřední přípravu manželství. Zajišťuje nařízené *"kanonické šetření včetně povinnosti ohlášek a sepsání snubního protokolu"*. Pozornost je zaměřena na kanonické šetření, které se orientuje na odborné zhodnocení svobody a integrity manželského souhlasu. Posuzuje se projevená vůle k uzavření sňatku, otevřenost k přijetí a výchově dětí. Směrnice dále přesně stanovuje (oproti směrnici z roku 1996 vydané Sekretariátem České biskupské konference) krajní termín k zahájení bezprostřední přípravy a to na tři měsíce před zamýšleným dnem svatby. Dále nařizuje minimálně šest setkání v dostatečném trvání a intenzitě.

Směrnice k sepisování snubního protokolu vymezuje poslopně tyto témata: (2010, s.14, [on-line])

- Psychologie partnerského vztahu;
- Místo dítěte v manželství;
- Vztah k rodičům, sourozencům a přátelům v manželství;
- Řešení konfliktů;
- Ekonomické minimum pro život manželství a rodiny;
- Manželství a sexualita;
- Odpovědné rodičovství;
- Řešení krizí vztahu a jiných krizí;
- Obsah manželského slibu a průběh svatebního obřadu.

V závěru směrnice (2010, s. 15, [on-line]) upozorňuje na důraz uskutečnění osobního rozhovoru snoubenců s knězem, ve kterém by se měl projednat průběh svatebního obřadu, zvolit biblická čtení a také se informovat o rodinné situaci obou snoubenců.

3.4 Obřad svátosti manželství

Sňatek vyžaduje liturgický obřad, jež ve společenství značí církevní a svátostnou povahu manželského svazku mezi pokřtěnými. Svatební obřad musí být platný, důstojný, prospěšný a je nutné, aby se uskutečňoval svou vnější podobou hlásáním Božího slova a vyznáním víry. *"Jako znamení musí liturgický obřad probíhat tak, aby byl i svou vnější podobou hlásáním Božího slova a vyznáním víry obce věřících."* (Jan Pavel II., 1992, čl. 67, [on-line]) CIC Kánon 1119 praví, že s výjimkou naléhavosti se při uzavírání manželství dodrží obřad, který je předepsán v liturgických knihách od církve schválených nebo jak je zaveden zákonnými obyčeji.

Obřad udělování svátosti manželství se obvykle koná při nedělní mši svaté. Příslušný kněz však musí s ohledem na pastorační důvody individuálně posoudit, zda je přijatelné svatbu slavit ve mši svaté či beze mše svaté (např. sňatek mezi katolíkem a pokřtěným partnerem jiného než katolického vyznání). Avšak i v tomhle případě je možné svatbu konat ve mši svaté. Vše je závislé na osobním zhodnocení dané situace knězem. (Svatební obřady, 2007, čl. 29,36)

Svatební obřad ve mši svaté

Pokud se svatební obřad koná při nedělní mši svaté, začíná znamením kříže, přivítání snoubenců a svatebčanů a pokračuje bohoslužbou slova, jenž se chronologicky skládá z I. čtení, žalmu, II. čtení, evangelia a homilie. Následuje samotný svatební obřad, který tvoří čtyři části - otázky před manželským slibem, vzájemný slib, potvrzení kněze, svěcení, nasazení a políbení snubních prstenů. Následují přímlyvy, bohoslužba oběti, motlitba za manžele a závěrečné kněžské požehnání. (Svatební obřady, 2007, čl. 46-77)

Samotný svatební obřad kněz zahajuje tázáním, které má snoubence připravit na samotný úkon vzájemného manželského souhlasu. První otázka kněze zní: *"N a N, rozhodli jste se uzavřít manželství. Ptám se vás před církví a před Bohem: Je toto vaše rozhodnutí svobodné a upřímné?"* Ženich s nevěstou odpovídají jednotlivě *"Ano."* Dále

se kněz táže: *"Chcete si slíbit lásku, úctu a věrnost. Ptám se vás před církví a před Bohem: Zavazujete se k tomu opravdu na celý život?"* Ženich s nevěstou odpovídají jednotlivě *"Ano."* Naposledy se kněz ptá: *"Chcete založit rodinu. Ptám se vás před církví a před Bohem: Přijmete děti od Boha ochotně a budete je vychovávat podle Božího zákona?"* Ženich s nevěstou odpovídají jednotlivě *"Ano."* Kněz vybídne ženicha a nevěstu slovy: *"Potvrďte toto své rozhodnutí podáním ruky a slavným slibem."* (Svatební obřady, 2007, čl. 60). Dále obřad pokračuje manželským slibem, který je zároveň povinným prvkem manželství, bez kterého by svátost manželství vůbec nemohla být platná.

Svátostný slib jako první slibuje ženich (Svatební obřady, 2007, čl. 62):

"Já, N, odevzdávám se tobě, N, a přijímám tě za manželku.

Slibuji, že ti zachovám lásku, úctu a věrnost,

že tě nikdy neopustím

a že s tebou ponesu všechno dobré i zlé až do smrti.

K tomu ať mi pomáhá Bůh. Amen."

Nevěsta říká:

"Já, N, odevzdávám se tobě, N, a přijímám tě za manžela.

Slibuji, že ti zachovám lásku, úctu a věrnost,

že tě nikdy neopustím

a že s tebou ponesu všechno dobré i zlé až do smrti.

K tomu ať mi pomáhá Bůh. Amen."

Vzájemné odevzdání se a přijetí, jež zní v první větě manželského slibu, je výrazem darování skutečné lásky a bezmezných důvěry. Tento obdivuhodný dar manželé navzájem přijímají se zodpovědností a úctou. Hlavním cílem má být štěstí druhého. (Graubner, 2007, s. 22-27) Snoubenci se navzájem přijímají se vším všudy, s dobrými i špatnými rysy, s minulostí i budoucností, s rodinným zázemím každého z nich. Slib vyjadřuje ochotu akceptace za jakýchkoliv nepředvídatelných okolností a situací. (Opatrný, [online])

Uchování *lásky, úcty a věrnosti* je jistotou hlubokého a definitivního vztahu. Úcta a věrnost podle Graubnera (2007, s. 17-18) tvoří ochranný obal lásky. Bez ochrany je láska v nebezpečí. Úcta rovněž žádá sebeovládání, aby jeden z manželů neublížil druhému. Kvalitní manželský vztah se zakládá na úctě, znamenající respektování svobody a důstojnosti druhého.

Nikdy neopustit druhého manžela neznamena pouze nemožnost vzdálení se ve veličinách délky. Značí mnohem hlubší význam ve smyslu neopuštění toho druhého v těžkých chvílích, situacích či problémech. Platný a dokonaný manželský sňatek je totiž naprosto nerozlučitelný. S tímto souvisí i *nést všechno dobré i zlé až do smrti*. Mají-li být manželé spojeni, pak jen tehdy, jdou-li společnou cestu se všemi strastmi i radostmi. Vyprošování *pomoci Boží*, jak je uvedeno v závěru slavného manželského slibu, značí touhu a potřebu po účasti Boha na manželství, neboť celé manželství patří Bohu. (Opatrný, nedatováno, [on-line])

Manželským slibem si snoubenci vzájemně udělili svátost manželství. Kněz následně přijme jejich souhlas jménem církve, položí ruku či štolu na spojené ruce manželů a pronese: *"Co spojil Bůh, ať člověk nerozlučuje."* Poslední částí svatebního obřadu je požehnání a předání prstenů. S následným předáváním prstenů začíná opět ženich slovy: *"N, přijmi tento prsten na znamení mé věrnosti a lásky. Ve jménu otce i Syna i Duchu Svatého."* Nevěsta nasadí ženichovi prsten a opakuje projev po ženichovi. Následuje první manželské políbení. (Svatební obřady, 2007, čl. 64,67)

Svatební obřad bez mše svaté

Svatební obřad beze mše svaté začíná obdobně jako svatební obřad se mší svatou - znamením kříže, přivítáním snoubenců, svatebčanů a pokračuje bohoslužbou slova, jenž se chronologicky skládá z I. čtení, žalmu, evangelia a homilie. Následuje samotný svatební obřad, který tvoří čtyři částí - otázky, vzájemný slib, potvrzení kněze a svěcení a odevzdání prstenů. Následují přímluvy a závěrečné obřady (motlitba Otče náš, motlitba kněze za manžele a požehnání). (Římskokatolická farnost Havířov, nedatováno, [on-line])

Právoplatnost církevního sňatku zajišťuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinný ode dne 1.1.2014.

3.5 Manželská láska

"Láska je trpělivá, laskavá, nezávidí, láska se nevychloubá a není domýšlivá. Láska nejedná nečestně, nehledá svůj prospěch, nedá se vydráždit, nepočítá křivdy. Nemá radost ze špatnosti, ale vždycky se raduje z pravdy. Ať se děje cokoliv, láska vydrží, láska věří, láska má naději, láska vytrvá. Láska nikdy nezanikne." 1 Kor 13,4-8

Papež Pius XI. (1930, čl. 4, [on-line]) manželskou lásku pojmenoval jako *"věrnost čistoty"*, jež zaujímá naprosté prvenství v manželství.

Manželství ustanovil Bůh, aby prostřednictvím manželů dal světu najevo svou lásku. Vzájemným sebedarováním manželé usilují o vytvoření společenství osob. Prostřednictvím tohoto společenství jsou manželé vzájemně zdokonalováni a následně se s Bohem podílejí na plození a výchově dětí. (Pavel VI., 1968, čl. 8, [on-line])

Papež Pavel VI. (tamtéž, čl. 9) stanovil vlastnosti manželské lásky. V první řadě je to láska *lidská* (smyslová i duchovní), jež představuje úkon svobodné vůle, skrze které má láska stále růst. Z tohoto důvodu je žádoucí, aby se manželé *"stali jedním srdcem a jednou duší, aby společně dosáhli své lidské dokonalosti"*. Dále je to láska *úplná*, která představuje specifickou podobu osobního přátelství. Manželé veškeré své problémy, potřeby, strasti i radosti společně sdílejí. Miluje-li jeden z manželů toho druhého skutečně a opravdově, znamená to, že s radostí ho obdarovává tím, že se mu sám dává. Dalšími vlastnostmi manželské lásky je *věrnost a výlučnost* až do smrti jednoho z manželů. Oběma vlastnostmi jsou si snoubenci vědomi u svatebního slibu, který si navzájem sdělují. Poslední vlastností manželské lásky je *plodnost*. *"Věrnost vyjadřuje stálost při dodržování daného slova. Bůh je věrný."*(Katechismus katolické církve, str. 576, čl. 2365)

Manželská láska, je dle druhého vatikánského koncilu, láskou svrchovaně lidskou. Tímto zahrnuje dobro celého člověka. Manželská láska je tedy způsobila dodat fyzickým i duševním projevům mimořádnou důstojnost. *"Tato láska, upevněná vzájemným závazkem a hlavně posvěcena Kristovou svátostí, zůstává v příznivých i nepříznivých okolnostech tělem i srdcem nerozlučně věrná."* (Pavel VI., 1965, čl. 49, [on-line])

Manželská láska pojímá veškeré aspekty lidské osoby - city, pudy, smysly a vůle. Manželé se stanou jedním tělem a jednou duší, což požaduje trvalé vzájemné odevzdání a otevřenost k plození. Splynutím manželů se naplňuje dvojí cíl manželství - *dobro manželů a předávání života*. Oba významy jsou nerozdělitelné a značí spojitý a plodivý rozměr sexu. (Katechismus katolické církve, str. 415, 575, čl. 1643, 2363)

Pojem *dobro manželů* je přitom velmi mladým teologickým pojmem a v Bibli, jak říká Opatrný (2014, s. 52-55, . [on-line]) se neobjevuje. Jako "obecné dobro" lze nazvat jednotný prospěch příslušníků jisté komunity (např. stát). Obecným dobrem se stává také dobro manželů, neboť přesahuje dobro jedince, a proto je analyzováno jako specifický druh obecného dobra. Dobro manželů představuje veškeré pozitivní předpoklady, které se pojí s uzavřením manželství. Představuje psaná i nepsaná pravidla, dle kterých manželé přistupují k výchově dětí, finančnímu zajištění či společnému rozkvětu.

Duda (2007, s. 12) označuje manželskou lásku jako neodmyslitelnou součást šťastného manželství. Manželský sex je vrcholný projev manželské lásky a bývá momentem vzniku nového života, o němž rozhoduje Bůh. A právě v tomto okamžiku nastává ojedinělá a cenná tvůrčí spolupráce tří bytostí - Boha a manželů.

3.6 Odpovědné rodičovství

Bůh řekl: "*Není dobré, aby člověk byl sám.*" (Gn 2, 18). "*Plodte a množte se a naplňte zemi.*" (Gn 1, 28b).

Svou přirozenou povahou je manželství a manželská láska směřována k zrození a výchově dětí, což je vrchol a koruna manželské lásky. (Pavel VI., 1965, čl. 48, [on-line])

Rodičovství jako povolání, pocházející od Boha, vyrůstá z manželské lásky. Počatý život má poté být ovocem této lásky, která je v součinnosti s Boží láskou. "*Odpovědné rodičovství neznamená nic jiného než s ohledem na vůli Stvořitele odpovědné plánování rodičovství.*" Zajímavé je, že II. vatikánský koncil nestanovuje optimální počet dětí v rodině, nicméně velmi chválí především početné rodiny. O rodinách s početným

potomstvem se v koncilních dokumentech hovoří jako o velkomyslné službě životu či o velkorysé lidské a odpovědnosti manželů. (Šrajer, 2003, [on-line])

Manželská láska vyžaduje uvědomění si vlastního poslání manželů k odpovědnému rodičovství. Důraz je kladen na znalost a respekt biologických pochodů a jejich funkcí. Odpovědné rodičovství naplňují ti manželé, kteří se po zvážení fyzických, psychologických, ekonomických a sociálních podmínek, rozhodnou budovat početnou rodinu, či naopak vyvarovat narození dalšího dítěte. Je nesmírně důležité si uvědomit, že základem odpovědného rodičovství je objektivní mravní řád, který je nařízen od Boha. Pouze správné svědomí umožní jeho skutečný výklad. (Pavel VI., 1968, čl. 10, [on-line])

Manželé se stávají "*Božími spolupracovníky*", neboť jsou manželskou láskou vedeni k oboustrannému darování se a tímto jsou schopni zplodit nový život. (Jan Pavel II., 1992, čl. 14, [on-line])

Jan Pavel II. v Dopisu rodinám (1994, čl.12, 13) uvádí, že v momentu manželského sebedarování jsou manželé povoláváni k rodičovství. Zároveň hlásá, že cílem manželství je vzájemné společenství lásky a života, nikoliv pouhé plození dětí. Podobně i Pavel VI. (1965, čl. 50, [on-line]) instruuje, že manželství nebylo ustanoveno jen pro účel plození potomků, neboť charakter nerozdělitelného spojení muže a ženy žádá, aby se vzájemná manželská láska prohlubovala, projevovala a zrála. Manželství, jako společenství života, je trvalé a uchovává si svou hodnotu i při stavu neplodnosti.

Kristus postavil dítě do centra Božího království: "*Nechte děti přicházet ke mě, nebraňte jim, neboť takovým patří království Boží*" (Mk 10,14). Založení rodiny představuje nový rozměr života manželů - rodičů. Vzniklo společenství, ve kterém již nejsou pouze dva. Příchodem dítěte - plodu vzájemné lásky - manželé dosahují nového rozměru své lásky v mateřství a otcovství. Graubner (2007, s. 22-27) vidí nejdůležitější a nejcennější výchovné působení rodičů v období předškolního věku dítěte včetně prenatálního období. V těchto obdobích má být kladen největší důraz na "*harmonii manželů, pokoj a radost, ale i kázeň a řád, stejně jako důvěrný život s Bohem*". Tyto vlastnosti jsou nezaplatitelným vkladem do budoucnosti dítěte. Dále uvádí,

že výchova má zajistit spravedlnost, řád, sociální přizpůsobení, ohleduplnost, ochotu pomoci, schopnost rozdělit se, umět prohrávat a znovu začínat.

Kubiček (2001, s. 48) připomíná skutečnost, že děti jsou darem Božím a tudíž Bůh má představu o jejich výchově. Pouze Bůh dětem věnoval všechny hříbny, které uplatní konkrétnímu životnímu poslání. Rodiče mají povinnost u svých dětí toto Boží vyvolení vystihnout a řídit ji svou výchovou. Kubiček dále upozorňuje, že nedílnou součástí výchovy jsou i pravidelné společné modlitby.

3.7 Zánik manželství

Dle CIC Kánon 1141 nelze, aby uznané a dokonané manželství bylo rozděleno lidskou mocí či nějakým důvodem. Jedinou výjimku tvoří pouze smrt jednoho z manželů. Nerozlučitelnost manželství je podložena starozákonními slovy z knihy Genesis, znovu opakovanými Pánem Ježíšem: "*A proto co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!*" (Mt 19, 6)

Svátostné manželství

Manželství je svátostné tehdy, uzavřou-li jej buď dva katolíci, katolík a pokřtěný nekatolík nebo dva pokřtění evangelíci. Pokud je jeden z partnerů nepokřtěný, nelze hovořit o svátostném manželství, ale o platně církevně uzavřeném manželství. V katolické církvi neexistuje pojem rozvod, svátostné manželství lze dle církevního práva pouze zneplatnit. Jeden z manželů má možnost podat u církevního soudu žalobu na platnost manželství. Církevní soud na základě žádosti posuzuje, zda vůbec manželství vzniklo. Podmínkou podání žaloby je stav, kdy manželství je pravomocně rozvedeno civilním soudem. Podle kanonického práva manželství nemusí vzniknout ze tří důvodů. (Macháně, 2014, [on-line])

Podmínky neplatnosti manželství

Prvním důvodem jsou *vady manželského souhlasu* (kán. 1095), které se člení na: (Botek, Orlita, 2014, s. 10-12, [on-line])

- *Vady poznání* - (kán. 1096) neznalost ustanovení, že manželství je trvalý svazek mezi mužem a ženou, směřující k početí dětí prostřednictvím sexuální

spolupráce. Dále je to (kán. 1097) omyl v osobě, (kán. 1098) oklamání podvodem a (kán. 1099) omyl týkající se jednoty, nerozlučitelnosti a svátostné důstojnosti manželství.

- *Vady vůle* - (kán. 1101) vyloučení některé podstatné vlastnosti (jednota, nerozlučitelnost) nebo podstatného prvku manželství (plození dětí) či pozitivním úkonem vůle. (Kán. 1102) uzavření manželství s podmínkou týkající se budoucna. Vznik manželství za podmínky minulosti nebo přítomnosti se posuzuje dle skutečnosti, zda se splnila či nesplnila. Poslední je (kán. 1103) vliv násilí nebo vážného strachu zvenčí.
- *Vady plynoucí z duševní nemoci nebo psychických příčin* - (kán. 1095 odst. 1) osoby nemají dostatečnou schopnost užívání rozumu, (kán. 1095 odst. 2) neschopnost rozlišování v úsudku, týkající se práv a povinností manželství a (kán. 1095 odst. 3) z psychických příčin osoby nejsou schopné ujmout se manželských povinností.

Druhým důvodem, pro kterým nelze uzavřít platné svátostné manželství, jsou tzv. *manželské překážky*. Jsou to fakta, kvůli kterým určitá osoba nemůže uzavřít manželství vůbec, nebo s konkrétní osobou. (Macháně, 2014, [on-line]) Manželské překážky (12) se dle své povahy dělí na práva Božského původu (3) a práva lidského původu (9): (Botek, Orlita, 2014, s. 7-9, [on-line])

- *Práva Božského původu* jsou zavazující pro všechny a zároveň jsou nedispensovatelné - (kán. 1084) předchozí a trvalá neschopnost spojit se manželskou souloží (impotence), (kán. 1085) překážka vázanost dřívějším manželstvím a (kán. 1091) překážka pokrevního příbuzenství v přímé linii mezi všemi předky a potomky a v boční linii až do 4. stupně.
- *Práva církevního původu* (lidského) jsou z přiměřeného důvodu dispensovatelné - (kán. 1083) překážka věku, (kán. 1086) překážka rozdílnosti kultu (mezi osobou pokřtěnou v katolické církvi a nepokřtěnou vůbec, ani v jiné křesťanské církvi), (kán. 1087) svěcení (přijetí kněžského svěcení.), (kán. 1088) veřejný

věčný slib čistoty v řeholním institutu, (kán. 1089) únos, (kán. 1090) zločin (způsobení smrti manžela), (kán. 1092) švagrovství v přímé linii, (kán. 1093) překážka veřejné mravopočestnosti a (kán. 1094) překážka osvojení.

Třetím důvodem, který způsobuje neplatnost manželství, je tzv. *vada formy* uzavření manželství (kán. 1108 - 1123). Platná manželství se uzavírají před kompetentním oddávajícím (místní kněz) a dvěma svědky (kán. 1108). Manželství se uzavírají ve farnostech, z nichž aspoň jeden z manželů má trvalý pobyt nebo přechodný pobyt s délkou pobytu více jak jeden měsíc. Sňatek se může uskutečnit i v jiné farnosti za podmínky vydání licence místního kněze. Jedná se o potvrzení o propuštění snoubenců do jiné farnosti (kán. 1115). Kodex kanonického práva umožňuje výjimky od formy uzavření manželství (kán. 1112). V situaci nedostatku kněží a jáhnů má možnost diecézní biskup, s předběžnou referencí biskupské konference a po dovození od Svatého stolce, delegovat laiky pro asistenci uzavírání manželství (př. nebezpečí smrti).

Církevní soudy v České republice

Jak je výše uvedeno, o zneplatnění manželství rozhodují církevní soudy na základě žádosti. Církevní soudy v České republice jsou dvou instancní. Příslušnými soudy v I. instanci jsou příslušné soudy místa, kde bylo manželství uzavřeno, či soud místa trvalého nebo přechodného pobytu nežalující strany. Aby mohlo být manželství prohlášeno za neplatné, jsou k tomu nutné dva shodné rozsudky. Z tohoto důvodu se musí záležitost vyjednat minimálně ve dvou soudních instancích. Pokud dojde k rozdílnému verdiktu, rozhoduje třetí instance Papežský soud Římské rotý v Římě. (Arcidiecéze olomoucká, nedatováno, [on-line])

Papež František však vydal dne 8.9.2015 dva apoštolské listy, které se týkají změn v projednávání prohlášení neplatnosti manželství v kodexu kanonického práva. Podnětem byly požadavky zrychlení procesů Biskupské synody o rodině, která probíhá od října 2014 dosud. Novinkou je stanovení, že v případě rozsudku o neplatnosti manželství, postačuje pouze jedno soudní rozhodnutí, nikoliv dvě. Podmínkou je však skutečnost, že strany nepodají odvolání. Rozsudek je na základě jednoho soudního rozhodnutí pravomocný a strany mohou přistoupit k novému uzavření manželství. (Diecézní církevní soud brněnské diecéze, 2008, [on-line])

V naší zemi jsou kompetentní v I. instanci: (Arcibiskupství pražské, 2015, [on-line]):

- Metropolitní církevní soud Praha - pro pražskou arcidiecézi, litoměřickou diecézi a českobudějovickou diecézi;
- Diecézní církevní soud diecéze královéhradecké – pro diecézi královéhradeckou;
- Diecézní církevní soud Plzeň – soud prvního stupně pro diecézi plzeňskou;
- Interdiecézní soud Olomouc – pro olomouckou arcidiecézi a ostravsko-opavskou diecézi;
- Diecézní církevní soud Brno – soud prvního stupně pro diecézi brněnskou.

Církevní soudy II. instance v České republice:

- Metropolitní církevní soud Praha – soud II. stupně ve věcech řešených v I. stupni Interdiecézním církevním soudem Olomouc, zároveň řešených v I. stupni Diecézním církevním soudem v Hradci Králové a Diecézním církevním soudem v Plzni;
- Interdiecézní církevní soud Olomouc – soud druhého stupně ve věcech řešených v prvním stupni Metropolitním církevním soudem Praha a Diecézním církevním soudem Brno, zároveň řešených v prvním stupni Diecézním církevním soudem Hradec Králové a Diecézním církevním soudem Plzeň;
- Apoštolský tribunál Římské Roty (Římpapežský soud III. instance pro celou církev) - „Tento soud je řádnou vyšší instancí v odvolacím stupni u Apoštolského stolce, za účelem ochrany práva v Církvi; dohlíží na jednotu práva a prostřednictvím svých rozsudků je pomocí soudům nižších stupňů“ (Benedikt XVI., 2008, [on-line]).

Kodex kanonického práva umožňuje dle kán. 1151 - 1155 odloučení při trvání manželského svazku. Jedná se o odluku manželů, kterou dovoluje diecézní biskup na žádost odcházejícího manžela. Ve výjimečných případech o záležitosti rozhoduje církevní soud. Jedná se např. o situace cizoložství jednoho z manželů, tělesné či duševní ohrožení zdraví dětí. Pokud pomine důvod odluky, je nutné obnovit manželské soužití. (Diecézní církevní soud brněnské diecéze, 2008, [on-line])

Nesvátostné manželství

Nesvátostné manželství (platné církevně uzavřené přirozené manželství) je možné rozloučit hned několika způsoby. Jedná se o Privilegium paulinum, Privilegium petrinum a Nedokonaným manželstvím. *Pavlova výsada* (privilegium paulinum) lze uplatnit v manželství, které bylo uzavřeno dvěma nepokřtěnými, avšak v manželství alespoň jedna strana přijala křest (kán. 1143-1147). Předpokládá se, že z manželství odchází nepokřtěný manžel. O situaci rozhoduje Diecézní církevní soud na základě žádosti. Pro použití tohoto privilegia se provádějí šetření a předkládají důkazy. *Rozvázání nesvátostného manželství ve prospěch víry* (privilegium petrinum) se užívá tehdy, bylo-li manželství uzavřeno mezi stranou pokřtěnou a nepokřtěnou. O zrušení manželství rozhoduje papež na základě žádosti. Toto privilegium není uvedeno v Kodexu kanonického práva. *Nedokonané manželství* (dispens super rato) může být rozloučeno opodstatněnými důvody papežem. (kán. 1142) Za nedokonané manželství se považuje stav, kdy po uzavření manželství nedošlo k započetí intimního života způsobem vhodným k početí dítěte. (Botek, Orlita, 2014, s. 15-19, [on-line])

Církevní sňatek bývá pro snoubence završením jejich vzájemné lásky. Věří, že jejich manželství bude s Boží pomocí trvat do konce života, tak jak to Bůh stanovil.

Součástí diplomové práce je seznam registrovaných církví a náboženských společností, oprávněných k uzavírání církevního sňatku.

4. Problematika motivace

Předkládaná diplomová práce pojednává o motivaci k uzavření občanského či církevního sňatku. Proto se závěrečná kapitola teoretické části zabývá právě problematikou motivace.

„Abychom udělali pořádek ve světě, musíme nejdříve udělat pořádek v národě; bychom udělali pořádek v národě, musíme nejdříve udělat pořádek v rodině; bychom udělali pořádek v rodině, musíme nejdříve udělat pořádek ve svém osobním životě; bychom udělali pořádek ve svém osobním životě, musíme udělat pořádek ve svém srdci.“ Confucius

Nejdůležitějším cílem bádání vědního oboru psychologie je bezesporu lidské chování, respektive otázka "proč" se lidé chovají právě daným způsobem. Otázka "proč" obsahuje dva aspekty - způsob chování a cíl tohoto chování. Lépe řečeno "proč" se jedinec chová tímto způsobem a kam tím směřuje, čeho chce dosáhnout. V tomto významu je problematika motivace chování řazena k nejsložitějším a nejvážnějším úkolům psychologie. (Nakonečný, 1996, s. 3)

4.1 Charakteristika motivace

Motivace je v odborné literatuře psychologie definována nejednotně. Pojem vychází z latinského "*moveo*", což v překladu znamená "hýbat" a obrazně vyjadřuje hybnou sílu chování. Motivaci lze nazvat jako "*proces určující směr, sílu a trvání chování.*" (Nakonečný, 1997, s. 101 - 102)

Motivace je "*proces usměrňování, udržování a energetizace chování.*" Jedná se o vnitřní proces regulace chování a dynamického stavu. (Kučera, 2013, s. 81) Energetizace chování znamená, že každé lidské chování obsahuje energii, kterou si organismus neustále shromažďuje do nervových a svalových buněk. Energie je následně aplikována do chování na základě podnětu z nitra organismu. (Nakonečný, 1998, s. 476)

"Motivace je specificky vnitřní psychická aktivita, při níž v procesu odrážení skutečnosti probíhá výběrová aktualizace té či oné pohnutky chování z celé řady pohnutek možných." (Linhart a kol., 1981, s. 421)

Nakonečný (1998, podle Reykowski, 1977, s. 18) uvádí že *"motivace je proces psychické regulace, na němž závisí směr lidské činnosti, jakož i množství energie, kterou je člověk ochoten obětovat na realizaci daného směru."* Z obecného hlediska motivace dle Nakonečného (1996, s. 14 - 16) vystihuje nesoulady mezi stavem, co jedinec aktuálně prožívá se stavem, co prožívat chce. Motivace tedy znamená pocit nedostatku a chování je prezentováno jako prostředek k odstranění těchto nedostatků. Lépe řečeno motivace znázorňuje stav duševní psychické nerovnováhy a chování směřuje k jejímu obnovení, když byla narušena.

Obecnou **funkcí** motivace je uspokojení potřeb jedince a dosažení vlastních cílů, prostřednictvím cíleného chování. Funkce motivace může být také určena dílčími funkcemi, kterými jsou zaměřování, energetizace a udržování chování. (Nakonečný, 1997, s. 105)

4.2 Členění motivace

Jedním ze základních dělení motivace dle Nakonečného (1997, s. 103 - 108), je rozdělení motivace na vědomou a nevědomou. Již z názvu je patrné, že tyto dvě skupiny souvisí s uvědomováním si jednotlivých motivů. **Vědomá** motivace označuje situaci, kdy si jedinec naprosto uvědomuje motivy svého chování. Opačně u **nevědomé** motivace si jedinec neuvědomuje skutečnou příčinu svého chování. Motivaci také členíme na vnitřní a vnější. **Vnitřní** motivace přichází z nitra jedince, jedná se o faktory, které si lidé sami vytvářejí a které je ovlivňují, aby se určitým způsobem chovali nebo aby se vydali určitým směrem (hlad, žízeň, únava, sociální potřeby, představa, plán apod.) **Vnější** motivaci představují podněty či situace naznačující schopnost dosažení uspokojení (odměna, zvýšení platu, trest). Je dána okolním klimatem, jenž usměrňuje jedince a klade na něj požadavky, které se snaží splnit. Vnitřní motivace je účinnější a intenzivnější než motivace vnější.

Motivaci je možno dále rozdělit na primární a sekundární. **Primární** zahrnuje vnitřní fyziologické procesy v lidském těle, jež jsou biologického charakteru (hlad, žízeň, spánek). **Sekundární** motivace má počátek právě v primární motivaci a vychází z celkové osobnosti člověka. Funguje na podstatě naučeného chování. K tomuto druhu motivace můžeme zařadit potřebu seberealizace nebo sociálního uznání. (Hartl, Hartlová, 2000, s. 328)

Maslow (2014, s 10) objevil dvě zjištění, které se týkají motivace v životě jedince. Za prvé je prakticky nepravděpodobné, že jedinec dosáhne motivačního klidu. To znamená, že každý člověk má neustále nějaké potřeby. Kromě toho sděluje, že po každé uspokojené pohnutce okamžitě vystane jiná, která byla v pořadí a tak to neustále pokračuje. Druhým zjištěním Maslowa je skutečnost, že pořadí pohnutek není náhodné, nýbrž uspořádané dle biologické naléhavosti. Respektive motivy jedince jsou hierarchicky seřazené dle naléhavosti či priority.

4.3 Teorie motivace

Existuje mnoho teorií motivace, neboť odlišné pojetí motivace a rozdílná metodologie výzkumu, neumožňuje zformovat jednotnou teorii. Nakonečný (1998, s. 490 - 496) blíže představuje tyto vybrané teorie.

Psychoanalytická teorie motivace

Zakladatel Zikmund Freud, tvrdil, že každý jedinec má k dispozici konstantní množství energie, ze kterého se pouze část spojuje s chováním vůči objektům tím, že je uvolňováno pudů. *"Není-li energie uvolněna dosažením uspokojení, v němž se jaksí odreagovává, přelévá se - obrazně řečeno - do jiného, náhradního směru, uvolňuje se zčásti ve fantazii nebo sublimaci původní tendence, nebo se městná, opouští původní tendenci vytěsněnou z vědomí a spojuje se s tendencí nevědomou, která je transformací původní z vědomí vytěsněné tendence."* Při této vnitřní dynamice dochází ke střetu dvou principů slasti a o zkušenosti se opírající princip reality. Princip slasti ("Id") vybízí k ukájení pudů, pátrání po slasti. Princip reality ("Ego") představuje funkci osobních zkušeností, nutí Id k podřizování se společenským standardům. Osobní morálku představuje ("Superego"). Tyto tři vrstvy zcela působí na naše chování a motivaci. Id je nevědomá vrstva naší osobnosti. Ego je částečně vědomé. Superego je leckdy nazýváno

jako svědomí, z určité části je totožné s egem a z části je nevědomé. Ego prakticky setrvává mezi id a superegem a musí často odolávat tlakům morálky a pudů. Dle Freuda všichni jedinci mají specifické množství motivační energie. (Nakonečný, 1998, s. 490 - 491)

Behavioristické teorie motivace

Vznikají většinou z laboratorních experimentů se zvířaty, byly vyvíjeny v rámci teorií učení. *"Motivace byla chápána jako činitel energetizace chování, jeho zaměření bylo vykládáno učením (podmiňováním)".* (Nakonečný, 1998, s. 492).

Systémová teorie motivace

Je teorií všeobecnou, schematickou a vyplývá z kybernetických principů řízení. Jedná se o *"soustavu pojetí procesů zpracování informace,"* není jasné, které složky tvoří motivační systém jako systém zpracování informací. Motivy jsou charakterizovány jako *"činitelé, kteří určité chování uvádějí do chodu, udržují je a dávají mu směr."* Systém vyžaduje motivy, aby mohl obnovovat jeho defekty v případech, že mu něco schází nebo má něčeho nadbytek. *"Motivy jsou nástroje ke znovuustanovení nebo udržování rovnováhy systému, tedy nástroje k minimalizaci odchylek hodnot."* (Nakonečný, 1998, s. 494)

4.4 Motivy lidského chování

Motivy neboli pohnutky jsou příčinami lidského chování a jednání. Dle Kohoutka (2002, s. 212) se jedná o potřeby, pudy, zájmy, hodnoty, ideály, sklony či postoje. Motivy u člověka vyvolávají stav jistého vnitřního napětí, které následně ovlivňuje chování a jednání daného jedince.

Nuttin (1962, s. 10) vymezuje motiv jako *"faktor aktivace a řízení způsobu chování."* Tento faktor může představovat objekt vnějšího světa, míní se tím jeho fyzická podoba, který u jedince vyvolá impuls k chování (např. jídlo). Faktorem však také je objekt vnitřního stavu, potřeby (např. pocit hladu). V obou případech je konečným efektem dosažení psychického stavu uspokojení (z výše uvedeného je to stav nasycení).

"Motivy jsou funkční prvky, které určují směr a intenzitu chování." Vystihují psychologické příčiny či důvody lidského chování. Objasňují, z jakého důvodu má chování jedince určitý směr a proč se projevuje určitou silou. (Nakonečný, 2009, s. 245 - 246)

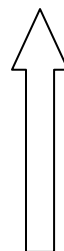
Je nutné zdůraznit vztah pojmů motivace a motiv. Motivací je označen proces, který udává směr, sílu a trvání chování. (Nakonečný, 1997, s. 102) Na jiném místě Nakonečný (1998, s. 457) tento vztah vymezuje zmínkou, že motivace je proces ustanovení psychologické příčiny, respektive motivem, který formuluje obsah toho, k čemu motivace směřuje (obsah uspokojení).

Maslow ve své práci *Motivation and Personality* (1954, s. 97 - 98) rozlišuje **vyšší a nižší potřeby**. Lidské potřeby jsou uspořádány hierarchicky dle principu síly (naléhavosti). Obecně lze tvrdit, že některé biologické potřeby se projevují vyšší silou. Nižší potřeby ustoupí do pozadí. Pokud se objeví zároveň dvě pohnutky, upřednostněna je ta, která je z biologického hlediska naléhavější. Toto hierarchické seřazení motivace Maslowa přivedlo k otázce vyšších lidských motivů. Pokud jedinec uspokojí biologické potřeby, je možné si uvědomit vyšší potřeby, kterými jsou např. láska, spravedlnost, laskavost apod. (Maslow, 2014, s. 10 - 11)

Maslow (2014, s. 12 - 15) kromě nižších a vyšších potřeb definoval motivaci **nedostatkovou a růstovou**. Základní potřeby, počínaje hladem a žizní, konče láskou či sebeúctou, mají jednotný rys - jsou to potřeby *"něčeho"*. Tyto potřeby spouštějí motivační proces prostřednictvím nějakého nedostatku a proto jsou řazeny do motivace nedostatkové. Veškeré nedostatkové motivace působí na vnímání reality člověka zkresleně, neboť ho vybízejí ke kladení požadavků: *"Nasyť mě! Miluj mě! Respektuj mě!"* Jsou-li primární nedostatkové potřeby uspokojeny, jedinec dle Maslowa sleduje svět zřetelněji. Např. bude se chovat láskyplně, radostně, vstřícněji a tento stav Maslow označuje jako sebeaktualizaci, respektive růstovou motivaci. Sebeaktualizace je *"schopnost účinněji vnímat realitu a mít k ní uspokojivější vztah."* Sebeaktualizovaní lidé *"se již na svět nedívají zamlženou optikou nedostatkové motivace, a proto dokážou snadněji než většina ostatních lidí rozlišovat nové, konkrétní a individuální od obecného, abstraktního a stereotypního."*

Maslow (1954, s. 97 - 98) předpokládal, že existuje nejméně pět skupin cílů, které lze označit jako základní lidské potřeby:

- Sebeaktualizace (nebo také seberealizace)
- Úcta;
- Láska;
- Bezpečí;
- Fyziologické potřeby.

Do povědomí společnosti se tyto potřeby ustálily pod souslovím "pyramida potřeb", neboť tyto potřeby jsou hierarchicky uspořádané a mají podobu pyramidy. Hierarchické uspořádání potřeb znamená, že před vystoupením vyšší potřeby musí být do jisté míry uspokojeny potřeby nižší, respektive jsou uspořádány dle naléhavosti s jakou jsou prožívány. Maslow vývojově nejvyšší potřebu, jež tvoří jádro, nijak blíže nedefinuje. Pojem vysvětluje jako tendenci *"být vším tím, čím člověk může být."* (Nakonečný, 1998, s. 469) Maslow rovněž definuje **metapotřeby** (jednota, harmonie, dobro, pravda, krása, spravedlnost, řád, rovnováha, smysluplnost, autonomie apod.), jež jsou méně naléhavé v porovnání se základními potřebami, ale jejich dosažení (uspokojení) *"posiluje vývoj k pravé lidskosti, k vyššímu štěstí a radosti."* (Nakonečný, 2009, s. 253)

4.5 Motivy vedoucí k vstupu do manželství

Motivy vedoucí k uzavření manželství jsou v dnešní době různorodé. Dle empirického šetření Hamplové (2000, s. 67 - 96) důvody k vstupu do manželství úzce souvisejí s názory lidí na manželství. Jako nejdůležitější motivy k vstupu do manželství uvádí motivy emocionální - láska, bezpečí, zázemí a dále motiv praktický - přivedení potomka do manželství. Dalším zjištěným motivem k uzavření manželství je motiv ekonomický a to nejen z pohledu aktuálního zabezpečení, ale také v rámci právní záruky v případě rozvodu. Nejméně důležitý motiv k uzavření manželství Hamplová jmenuje tlak rodičů a společnosti.

Bartušková (2009) se ve své diplomové práci zabývala výzkumnou otázkou, *"jaké jsou motivy volby manželství a jaké jsou motivy volby nesezdaného soužití?"*

Výzkumným šetřením, které bylo provedeno internetovou diskusí, bylo zjištěno, že lidé vstupují do manželství na základě psychologických, kulturních i sociálních motivů. Autorka v práci dále uvádí, že věřící jsou často ti, kteří preferují manželství a svatba pro respondenty znamená důvěru a lásku.

4.6 Důvody poklesu sňatečnosti

K snižování sňatečnosti dochází od 90. let 20. století, neboť se v západních zemích objevil fenomén nesezdaného soužití. Dle Katrňáka (2001, s. 225) měla velký vliv příchod demokracie, která umožňovala mnohem více prostoru pro realizaci vlastních životních stylů. Lidé mohli cestovat, vzdělávat se a realizovat se v povolání.

K poklesu sňatečnosti dochází v moderních společnostech také proto, že mladí lidé vnímají manželství jako omezení osobní svobody a individuálního rozvoje. Souvislost mezi manželstvím a svobodou je vnímán je dle Hamplové (2000, s. 67 - 96) těmito podobami jedinců. Idealisté předpokládají, že je manželství nebude nijak omezovat a se vstřícnosti do manželství vstupují. Individualisté naopak počítají s tím, že se budou muset v manželství podřít a tudíž jsou méně ochotni vstupovat do manželství. Realisté manželství vnímají pozitivně, byť vědí, že manželství je připraví o část svobody. Příčina poklesu sňatečnosti je spatřována ve změně životního stylu mladých lidí.

II. EMPIRICKÁ ČÁST

V empirické části diplomové práce bude představeno realizované výzkumné šetření a jeho cíl, zvolená metoda výzkumu, technika sběru dat, představen bude také výzkumný soubor a analýza získaných informací. Závěr empirické části bude patřit interpretaci dat, získaných výzkumným šetřením.

5. Metodologie a cíl výzkumu

Cílem diplomové práce je za pomoci kvalitativního výzkumu zjistit motivaci k uzavření manželství u věřících a nevěřících párů do třiceti let v současnosti. V úvodu výzkumného šetření byly formulovány výzkumné otázky.

Na základě tohoto cíle jsem stanovila okruh otázek pro věřící páry:

1. Proč jste se rozhodli uzavřít manželství?
2. Jak jste k tomuto rozhodnutí dospěli?
3. Jaký vliv měla výchova na Vaši motivaci k vstupu do manželství?
4. Jak ovlivnilo Vaši motivaci k uzavření sňatku absolvování přípravy na manželství?

Okruh otázek pro nevěřící páry:

1. Proč jste se rozhodli uzavřít manželství?
2. Jak jste k tomuto rozhodnutí dospěli?
3. Jaký vliv měla výchova na Vaši motivaci k vstupu do manželství?

Respondenty a respondentkami výzkumného šetření se stali oslovení věřící manželé, kteří uzavřeli církevní sňatek, tak nevěřící manželé, kteří do manželství vstoupili prostřednictvím občanského sňatku. S ohledem na specifické téma diplomové práce je výzkum zvolen jako kvalitativní a v jeho rámci jsem připravila polostrukturované rozhovory. O výzkumných otázkách jsem měla jasnou představu, současně jsem chtěla dát prostor k vyjádření manželským párům.

Definovat, co všechno je kvalitativní přístup, není dle Miovského (2006, s. 13 - 18) vůbec snadné. *"Kvalitativní přístup v psychologických vědách je přístupem, který pro*

popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných fenoménů naší vnitřní a vnější reality využívá kvalitativních metod."

Zvolenou metodou kvalitativního přístupu je rozhovor (interview), který náleží mezi nejobtížnější a zároveň nejvýhodnější metody pro získávání kvalitativních dat. Rozhovor má být moderovaný a realizovaný se stanoveným cílem s jednou osobou, maximálně se třemi. Důraz autor klade na skutečnost, že kvalitní rozhovor není možné uskutečnit bez kvalitního pozorování. (Miovský, 2006, s. 155 - 156)

Chráska (2006, s. 41 - 42) uvádí, že kvalitativně orientované výzkumy vystupují z fenomenologie, jež se vyznačuje hlediskem lidského jednání, a proto kvalitativně orientované výzkumy dovolují existenci více realit. Mezi další charakteristiky tohoto výzkumu patří důraz na pochopení smyslu, malé skupiny osob, jedinečnost a empatie.

Hendl (2005, s. 49 - 51) kvalitativní výzkum definuje jako pružný, neboť výzkumné otázky mohou být vymezeny až v průběhu výzkumného šetření. Autor zvolený výzkum přirovnává k profesi detektiva, protože výzkumník vyhledává jakékoliv údaje, které mohou být důležité pro osvětlení výzkumných otázek. V kvalitativním výzkumu sběr dat a následná analýza probíhá v delším časovém rozmezí.

Hendl (2005, s. 174) sice nehovoří přímo o polostrukturovaném rozhovoru, ale zvolil si jiné pojmenování - rozhovor s návodem. Tento typ představuje seznam otázek či témat, které jsou nutné v rámci rozhovoru prodiskutovat. Předchystání otázek má zajistit, že budou probrána všechna důležitá témata, které si výzkumník zvolil. Stanovení otázek či jejich okruhu zajistí maximální využití času pro výzkum.

5.1 Metoda sběru dat

V průběhu letních měsíců roku 2015 bylo realizováno výzkumné šetření prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů. Rozhovory trvaly v průměru 60 minut a probíhaly v domácím prostředí manželů, aby se manželé cítili bezpečně a byli příjemně naladěni. Respondenti a respondentky výzkumného šetření byli před začátkem samotných rozhovorů ubezpečeni, že získané informace jsou důvěrné a budou prezentovány anonymně jako součást výzkumu diplomové práce. Všichni respondenti a

respondentky výzkumného šetření souhlasili se zaznamenáváním odpovědí a dopředu byli seznámeni s cílem výzkumu a okruhem návodných otázek. Rozhovorů se manželé vždy účastnili společně, každá jednotlivá otázka byla kladena nejprve ženě, poté muži. Rozhovory byly po předchozím souhlasu manželů nahrávány na diktafon v průběhu rozhovorů také písemně zaznamenávány poznámky k jednotlivým otázkám. Rozhovory a poznámky jsem následně přepsala do počítače.

5.2 Výzkumný soubor

Respondenty se staly mladé manželské páry, které uzavřely církevní či občanský sňatek před 30. rokem včetně v horizontu nejvýše 5 let. V rámci mého výzkumného šetření byla pro výběr respondentů zvolena strategie záměrného výběru. Záměrný, účelový výběr se dále dělí na dílčí metody výběru respondentů: prostý záměrný výběr, stratifikovaný záměrný výběr, kvótový záměrný výběr a výběr přes instituce. V mém šetření jsem k výběru respondentů přistupovala metodou prostého, záměrného výběru. Jedná se o nejjednodušší variantu. Výběr probíhá mezi potenciálními účastníky výzkumu, kteří splňují daná kritéria. Respondent, který je pro splnění stanovených kritérií vhodný, s výzkumem zároveň souhlasí. (Mioviský, 2006, s. 135 - 138).

Kritériem pro záměrný výběr respondentů k možnosti uskutečnění mého diplomového úkolu byl vstup do manželství před třicátým rokem věku v posledních pěti letech. Pro realizaci výzkumného šetření diplomové práce bylo nutno oslovit specifickou skupinu osob, což bylo velmi obtížné. Byly proto využity kontakty v mé sociální síti.

Do výzkumného šetření bylo zapojeno celkem osm manželských párů ve věku 23 - 29 let, konkrétně čtyři manželské páry, jež uzavřely církevní sňatek a čtyři manželské páry, které uzavřely manželství prostřednictvím občanského sňatku.

Vybraným respondenty a respondentkami se stali kamarádi a přátelé z mého místa bydliště, z farního společenství a také spolužáci ze střední a vysoké školy. Jednotliví manželé byli osloveni nejprve telefonicky a poté s nimi byl domluven osobní kontakt.

Charakteristika respondentů (praktikující věřící), jež uzavřeli církevní sňatek:

Manželský pár č. 1 - (respondent č. 1 a respondentka č. 1) manželství uzavřeno před 2 lety ve věku 30 let muže a 25 let ženy, bezdětní, před sňatkem spolu vedli společnou domácnost.

Manželský pár č. 2 - (respondent č. 2 a respondentka č. 2) manželství uzavřeno před 4 lety ve věku 26 let muže a 24 let ženy, bezdětní, před sňatkem spolu nevedli společnou domácnost.

Manželský pár č. 3 - (respondent č. 3 a respondentka č. 3) manželství uzavřeno před rokem ve věku 21 let muže a 25 let ženy, bezdětní, před sňatkem spolu nevedli společnou domácnost.

Manželský pár č. 4 - (respondent č. 4 a respondentka č. 4) manželství uzavřeno před 3 lety ve věku 29 let muže a 25 let ženy, bezdětní, před sňatkem spolu vedli společnou domácnost.

Charakteristika respondentů (nevěřící), jež uzavřeli občanský sňatek:

Manželský pár č. 5 - (respondent č. 5 a respondentka č. 5) manželství uzavřeno před rokem a půl ve věku 25 let muže a 24 let ženy, bezdětní, před sňatkem spolu vedli společnou domácnost.

Manželský pár č. 6 - (respondent č. 6 a respondentka č. 6) manželství uzavřeno před 3 lety ve věku 28 let muže a 23 let ženy, bezdětní, před sňatkem spolu vedli společnou domácnost.

Manželský pár č. 7 - (respondent č. 7 a respondentka č. 7) manželství uzavřeno před 3 lety ve věku 27 let muže a 25 let ženy, bezdětní, před sňatkem spolu vedli společnou domácnost.

Manželský pár č. 8 - (respondent č. 8 a respondentka č. 8) manželství uzavřeno před půl rokem ve věku 27 let muže a 26 let ženy, bezdětní, před sňatkem spolu vedli společnou domácnost.

5.3 Analýza získaných informací

Otevřené kódování

Po ukončení výzkumného šetření s respondenty, které probíhalo formou polostrukturovaných rozhovorů jsem přistoupila k analýze získaných informací, které jsem uskutečnila formou otevřeného kódování. Kódování je operací, při které se sesbírané údaje rozeberou, zkonceptualizují a následně složí novým způsobem. Otevřené kódování rozbíjí text na jednotky, přičemž je těmto jednotkám přidělen název, pojmenování. Dále výzkumník pracuje již s pojmenovanými fragmenty. V momentě kdy je hotov seznam kódů, je možné začít se systematickou kategorizací. Kódy jsou seskupovány na základě určité podobnosti či jiné vnitřní souvislosti. (Švaříček a kol., 2007, s. 211 - 222)

5.4 Interpretace získaných dat

Na základě zjištěných informací, respektive analýzy jednotlivých odpovědí respondentů, byly vytvořeny kategorie, které budou nyní podrobně představeny.

Motivace k uzavření manželství

První skupina kategorií je zaměřena k motivacím vstupu do manželství. V rámci kódování odpovědí manželských párů vzniklo celkem pět kategorií týkajících se jejich motivace, které zahrnují motivaci náboženskou, finanční, reprodukční.

Kategorie č. 1 Víra

Pro některé respondenty a respondentky byl vstup do manželství motivován vírou, jež v průběhu života ovlivňovala dané respondenty.

"Manželství by mělo být cílem každého vztahu a bylo i mým, obzvlášť pro věřící. Chtěla jsem žít dle Božích pravidel a vstoupit do manželství s tím pravým a vše zpečetit před Bohem." (Respondentka č. 1)

"Vždycky jsem se chtěla vdát a nezůstat žít s partnerem jen tak „na hromádce.“ Od malička jsem byla prostřednictvím víry motivována k tomu, že manželství je jediným správným soužitím dvou lidí. Navíc z manželství není tak snadné „vycouvat“ jak z partnerského soužití." (Respondentka č. 3)

"S manželem jsme spolu před svatbou bydleli ve společné domácnosti, byť jsem věděla, že žijeme v hříchu. Jednou mne kázání v kostele motivovalo k uzavření sňatku a nastolení té správné Boží cesty." (Respondentka č. 4)

Kategorie č. 2 Vzájemná láska

Další zmiňovanou motivací k uzavření manželství byla vzájemná partnerská láska, která dané respondenty přiměla k uzavření manželství.

"Uvědomil jsem si, že jediným důkazem mé nekonečné, neutuchající lásky je právě vstup do manželství. Říkat jí to pořád dokola nemělo cenu, potřeboval jsem ji to ukázat nějak hmatatelněji, jestli mi rozumíš." (Respondent č. 1)

"Chtěla jsem docílit evangelia svatého Marka: Proto opustí muž otce i matku, připojí se ke své ženě a Ti dva budou jeden člověk. Už tedy nejsou dva, ale jeden a v tomto spatřuji lásku mezi námi, která se během času vyvinula." (Respondentka č. 2)

"Věděl jsem, že manželka je člověk po jehož boku chci strávit celý svůj život a strašně ji miluji a tou pravou motivací ke sňatku byla má šílená láska a jako důkaz mé lásky jsem bral manželství." (Respondent č. 3)

"Důvodem požádání o ruku mé ženy byla zamilovanost a láska k ženě, se kterou chci strávit zbytek společného života." (Respondent č. 5)

Kategorie č. 3 Založení rodiny

Touha po založení rodiny je další zjištěnou silnou motivací k uzavírání manželství.

"Manželství je nejlepší prostředí pro založení a výchovu dětí a toto přesvědčení mne dohnalo k manželství." (Respondent č. 2)

"...protože chci pomalu založit rodinu a žít společný život a manželství je pro mě prvním krokem." (Respondent č. 4)

"Čas letí, roky běží a ráda bych chtěla mít děti a v manželství vidím naprostou jistotu, nejen ve společném jménu." (Respondentka č. 8)

"Mým motivem je určitě rodina, chci aby budoucí dítě mělo úplnou rodinu, neboť já ji neměl a doufám, že děti ještě více posílí a zocelí náš vztah." (Respondent č. 8)

Kategorie č. 4 Zlegalizování vztahu

Uvedení partnerského vztahu do stavu manželského mělo pro dané respondenty velký význam. Dát společnosti na vědomí skutečnost, že daný pár bude nyní žít legálně, byla dalším zjištěným motivem k vstupu do manželství.

"Chtěli jsme být jako jedna rodina, chceme dát celému světu vědět, že spolu chceme zestárnout pod jedním příjmením." (Respondentka č. 5)

"Chtěli jsme být oficiálně spolu, ne kvůli příjmení, ale obecně aby všichni věděli, že už žijeme oficiálně. A jako bonus si manžel přál vzít moje příjmení. byla to jeho volba a mě to potěšilo." (Respondentka č. 6)

"Chtěl jsem zlegalizovat náš společný vztah před ostatními a zákonem a vzít si za manželku ženu, kterou miluji." (Respondent č. 6)

Kategorie č. 5 Finanční zvýhodnění

Motivace k zlegalizování vztahu může mít i finanční podtext....*"jako je hypotéka a plno věcí, kde je zapotřebí mít sňatek, je důležité být svoji. Odpisy na daních za manželku či děti se také budou hodit. V tomhle jsem hold praktik."* (Respondent č. 7)

Kategorie č. 6 Sdílet společný život

"Věděla jsem, že je to životní partner a že s tímhle chci strávit celý život. Znali jsme se dlouhou dobu a tak jsme o každém věděli celkem hodně... A ten vnitřní pocit, že je to on, byl ten správný." (Respondentka č. 7)

Vliv výchovy na motivaci k uzavření manželství

Výchova jako celoživotní proces a učení se vytváří u člověka po všech stránkách. V průběhů rozhovorů s manželskými páry jsme se dostali i na téma výchovy a jejího případného vlivu k vstupu do manželství. Největší vliv má bezesporu rodina a také typologie dané rodiny.

Kategorie č. 1 Víra

"Pocházím z úplné, věřící a stabilní rodiny, takže manželství pro mě bylo samozřejmostí a nikdy jsem neplánoval jinou formu vztahu. Role otce i matky jsou mi vzorem a doufám, že mě bude manželství tak hezky fungovat, samozřejmě s Božím požehnáním." (Respondent č. 1)

"Výchova dětí ve věřící rodině dle mého názoru už předurčuje k ovlivňování názorů na manželství. Tedy pokud rodina funguje jak má a u mě fungovala. Byly jsme úplná rodina, rodiče chodili pravidelně k svátostem a byli šťastni. Vždy jsem doufal, že to budu mít taky tak." (Respondent č. 2)

"Já fakt беру to, že manželství ustanovil Bůh a tak podle toho jedu a taky to tak vnímám. A proč to tak vnímám? No protože jsem k tomu byla svými super rodiči vedena." (Respondentka č. 2)

"Už jsem ti říkala dřív, že jsem od malička byla prostřednictvím víry motivována k tomu, že manželství je jediným správným soužitím dvou lidí. Takže opravdu vliv výchovy na uzavření manželství je podmíněnou vírou." (Respondentka č. 3)

"Motivaci k manželství u mě určitě ovlivnila výchova prarodičů, kteří byli silně věřící. Když jsem s manželem bydleli spolu, babička to nemohla přežít, každou volnou chvíli mi říkala, že skončím v pekle a mě to vždy mrzelo. Taky mi o tom jednou dala přečíst knížku, ale nevím už jak se jmenuje. Říkávala, že Bůh stanovil pravidla proto, aby lidé byli šťastni a spokojeni a jedním z nich je manželství." (Respondentka č. 4)

"Tatka sice umřel už hodně dávno, ale opravdu si vybavuju, že jedinou možnou formou žití dvou lidí znal pouze manželství a vždy mě k tomu vedl. Mamka říká, že mu

slíbila věrnost a stále to platí. Už jen jak je každý rok v kostele obnova manželských slibů. Dyť to je paráda." (Respondent č. 3)

Kategorie č. 2 Negativní vliv úplné rodiny

"Já jsem teda vliv na manželství v rámci výchovy měl negativní v tom smyslu, že byt' naši byli manželé, nechovali se k sobě jako jiní manželé. Každý měl své zájmy, svou kasu, hádky byly na denním pořádku. Říkal jsem si, proč třeba matka neodejde. Říkávala, že v manželství to nejde, že je to závazek. Tak jsem si během dospělosti říkal, že já se ženit teda určitě nebudu. Pak jsem názor změnil z důvodů, které jsem ti už říkal." (Respondent č.7)

Kategorie č. 3 Negativní vliv neúplné rodiny

"Rodiče se rozvedli, když jsem byla malá. Občas jsem slyšela, že manželství je k ničemu - tedy spíše mamča mi to stále opakovala několik let, že k čemu jí bylo manželství, když ji tatka opustil. Prostě si myslím, že jsem výchovou teda byla velmi negativně ovlivněna, co se týká manželství obecně. Rodiče mi hold nikdy neukázaly, jaké manželství může mít výhody. Pak jsem si ale uvědomila, že s ním chci být celý život a manželství může být tím pravým. (Respondentka č. 7)

Kategorie č. 4 Pozitivní vliv neúplné rodiny

"Já jsem dycky byla, myslím si, abnormálně motivována k manželství, ještě když jsem žádného partnera neměla. Vliv na to měla rodina, ze které pocházím. Matka třikrát rozvedená, bratr má jiného otce než já. Bratr má nemanželské dítě a s matkou dítěte nežije. Tyto skutečnosti mne od dospělosti hnaly kupředu a tvrdila jsem, že já to budu mít jinak. Jako já všem ukážu, jak se správně žije v rodně. A také jsem toho docílila." (Respondentka č. 1)

Kategorie č. 5 Pozitivní vliv úplné rodiny

"Tak já pocházím z úplné rodiny a myslím, že to tak vyplynulo samo, že výchova přece automaticky ovlivňuje úvahy o manželství. Našim to klape, takže vliv výchovy vnímám pozitivně. Jinak bych se přece neoženil." (Respondent č. 4)

"Já se domnívám, že u nás byla vždy motivace k vstupu do manželství posilována a zdůrazňována právě tou výchovou. Jsem vychována v domnění, že rodina je tvořena

manželským párem a dětmi a myslím si, že toto celoživotní posilování mělo vliv na můj vstup do manželství." (Respondentka č. 5)

"Výchova rodiny ve mě zachovala určitě pozitivní smýšlení k vstupu do manželství. Čekal jsem na tu pravou ženu, se kterou budu chtít strávit zbytek života a našel jsem." (Respondent č. 5)

"Jak už jsem uvedl dřív, mým motivem k vstupu do manželství je založení rodiny, neboť i já pocházím z úplné rodiny - takové té klasické ze statku. Máme pole, lesy. Byl jsem vychován v té klasické sestavě - že žena matka se stará o domácnost a muž - otec se syny se starají o hospodářství. Stejně je to i u výchovy - ten klasický model. Myslím si, že rodiče mě vychovali k pozitivnímu názoru na manželství a předali mi ten krásný obraz šťastné úplné a manželské rodiny. A já to tak chci také prožít." (Respondent č. 8)

"Manželství mých rodičů bylo vždy pevné a myslím, že za ty roky překonalo hodně špatného. A tímto ovlivnila výchova můj vstup do manželství, jakože věřím taky v tu naprostou jistotu a podporu, jako moji rodiče." (Respondentka č. 8)

Kategorie č. 6 Nespecifikovatelný vliv

"No já si myslím, že mě výchova k manželství teda neovlivnila vůbec, jakože nijak. Naši sice jsou manželé, ale občas jsem zaslechl, že je to jedno jak muž s ženou žijí, brzo jsem se od nich odstěhoval." (Respondent. č. 6)

"Já teda musím říct, že taky nejsem schopna zhodnotit, jestli výchova měla na mě vliv. Myslím že neměla, tak nějak jsem si na to přišla sama." (Respondentka č. 6)

Vliv na motivaci po absolvování přípravy k svátosti manželství

Z teoretické části této diplomové práce víme, že k uzavření svátostného manželství je nutné absolvovat přípravu. Vzhledem k tomu, že příprava na manželství, dle zjištěných informací, má sice pevně stanovená pravidla dle CIC, ale za každou přípravu na manželství je odpovědný sám kněz dané farnosti, zajímalo mne, zda manželské páry přípravu absolvovali a jakým způsobem tato zkušenost ovlivnila jejich motivaci k církevnímu sňatku. Většinou pro respondenty měla příprava na manželství velmi pozitivní vliv, negativní motivace se projevila více u mužů.

Kategorie č. 1 Intenzivnější prožívání předmanželského vztahu

"Připravovali jsme se několik týdnů. Byla jsem propuštěna ze své farnosti do farnosti bydliště na přípravu. Farář se nám věnoval pouze jednou, vše ostatní ponechal svému pomocníkovi. Ten se na přípravu vždy vzorně nachystal. Měli jsme asi 6 sezení. Dále jsem nás přihlásila prostřednictvím Centra pro rodinu v Brně do kurzu přípravy na manželství, který vedla psycholožka a zároveň věřící lektorka. Kurz probíhal skupinově s dalšími 2 páry a trval 2 měsíce. Řešili se hlavně otázky konfliktu, přizpůsobení se v manželství apod. Z přípravy jsem byla naprosto unešená, hltala jsem každou hodinu. Celý kurz byl pro mne velmi niterným zážitkem, díky kterému se má láska k manželovi prohloubila a já se velmi těšila na svatební den." (Respondentka č. 1)

"Ano, v rámci přípravy na manželství bylo celkem 4 setkání. Každý týden jedno setkání po dvou hodinách. První tři s manželskými páry a to poslední s psycholožkou. Manželé řešili spíše praktické věci ze života. S psycholožkou to byla nuda, jen takové kecy co je to rodina, atak, taková teorie. S farářem byly ještě další 2 setkání. První bylo takové povídání o lásce a slibu, druhé potom ty organizační věci, které se týkaly naší svatby. Díky přípravě jsem začala všechno více prožívat." (Respondentka č. 4)

"Ano, absolvovali. Čtyři setkání s knězem, tam jsme byli sami, a 4 setkání s manželským párem společně s dalšími čtyřmi snoubeneckými páry. Jako, že by mi to nějak hodně dalo, se asi říct nedá. Projedla jsem hodně setkání mládeže a podobných akcí, kde jsem se účastnila (později společně s manželem jsme se účastnili) hodně přednášek na témata láska, vztahy, manželství apod. Taky jsme byli společně na kurzu PPR, kde se nemluvilo jen o PPR." (Pozn. autora: PPR - přirozené plánování rodičovství). (Respondentka č. 3)

Kategorie č. 2 Oslabení motivace

"Klasickou přípravu od faráře jsem znal, jakože jsem věděl, že probíhá, ale abych jezdil ještě někam na kurzy, po tolikatiletém vztahu, to ne! Musím přiznat, že mi to bylo trochu nepříjemné a asi jsem se styděl. Nelíbilo se mi, že před cizí osobou musím rozebírat třeba jaké konflikty mezi sebou s ženou máme, spíš se mi líbily historky lektorky. Tím, že to moje žena moc hrotila a prožívala, tak to pro mne mělo spíše opačný vliv, říkal jsem si, že možná do toho manželství nechci." (Respondent č. 1)

"Ano chodili jsme k faráři, ale už si ani moc nepamatuji, co tam bylo. Knězovy přednášky byly ve všech směrech vyčerpávající. U manželského páru doma to bylo

zajímavé, ale nic moc mi to nedalo, spíš mě to otravovalo a napadaly mě i myšlenky, že kdybych to věděl, tak do toho nejdu." (Respondent č. 3)

Kategorie č. 3 Posílení motivace díky nově nabytých informací

"Nás se farář ptal, jestli chceme udělat nějakou soukromou přednášku nebo povídání. Prý už vše známe, když chodíme do kostela od mala. Přišlo mi to, že se nám vůbec nevěnoval a tak jsem mu řekla, že samozřejmě chceme přípravu. Nakonec byly čtyři setkání, ale jen proto, že jsem chtěla a řekla si o to. Bavili jsme se i o církevním rozvodu, což mi přišlo vtipné, vzhledem k manželskému slibu, ale fakt mě to zajímalo. Taky jsem si občas připravila svoje dotazy, které mě zajímaly a na institut manželství jsem naráz měla jiný, pozitivnější pohled a ještě víc mě to motivovalo k svatbě. (Respondentka č. 2)

"Jak říká žena, mě se příprava taky moc líbila, nějak mi to osvěžilo myšlení, fakt jsem nabyl docela dost vědomostí, byť jsem byl v rámci přípravy docela pasivní, je divné se na manželství připravovat, ale musím uznat, že to bylo velmi přínosné a nové informace mě pozitivně překvapily." (Respondent č. 2)

Kategorie č. 4 Negativismus

"Na mě měla příprava docela negativní vliv, ani to nedokážu specifikovat. Už jen to, že tam musím jít, že je to podmínka....Jako slíbil jsem to, že jo, ale bavit se o tom jak a co prožívám se mi zrovna dvakrát nelíbilo a ještě to vše řešit ve skupině, tak to je fakt vrchol. Necítil jsem se tam." (Respondent č. 4)

5.5 Shrnutí výzkumného šetření

Po interpretaci výzkumných dat jsem přistoupila k porovnání získaných informací a k vyslovení závěrů.

Z výzkumného šetření vyplynulo, že motivace k vstupu do manželství u věřících a nevěřících párů se v některých případech diametrálně liší. Páry, které uzavřely církevní sňatek jsou nejvíce motivovány k vstupu do svátostného **manželství vírou a vzájemnou láskou**. Láska byla motivem k uzavření manželství také u jednoho respondenta, jež uzavřel občanský sňatek.

Další zjištěnou a hojně zastoupenou motivací k vstupu do manželství je **založení rodiny**. Tento motiv je společný jak pro občanský, tak pro církevní sňatek. Pro manžele je nesmírně důležité, aby se děti narodily do úplné rodiny, která v tomto případě představuje jednotu a zázemí.

Dalším zjištěným motivem k uzavření manželství je **zlegalizování vztahu**. Tento motiv upřednostňují pouze manželé, jež uzavřeli občanský sňatek. U manželů, jež uzavřeli církevní sňatek se tento motiv vůbec neobjevil. Zlegalizování vztahu představuje vnější charakter motivace. Manželům záleží na tom, aby je společnost vnímala jako rodinu navenek, což může zajistit určitou prestiž. Nejméně zastoupeným motivem k vstupu do manželství se stalo **finanční zvýhodnění** u jednoho respondenta občanského sňatku. Finanční zvýhodnění je specifikováno v získání hypotéky či odpisů na daní. Také může mít vliv k uzavírání pojistek či k zajištění případného dědictví. Posledním motivem uzavření manželství je touha po **sdílení společného života**.

Společnou motivací k uzavření svátostného manželství tak občanského manželství jsou z výzkumného šetření vzájemná láska a touha po založení rodiny. Naopak specifickou motivací se stalo finanční zvýhodnění a sdílení společného života.

Dále bylo výzkumným šetřením zjištěno, jaké **vlivy** může mít **výchova k vstupu do manželství**. Většina respondentů souhlasila, že výchova má určitě vliv na motivaci k rozhodování uzavření manželství. Manželé, kteří uzavřeli svátostné manželství, označili jako největší vliv výchovy právě **víru**. Respondenti byli v úplných věřících rodinách vychováni k tomu, že manželství je jedinou možnou formou soužití dvou osob. Vzor rodičů hraje ve výchově lidí nenahraditelnou roli. Respondenti, kteří uvedli víru jako vliv výchovy motivace k vstupu do manželství doufají, že i oni budou mít šťastné a harmonické manželství. Dále bylo zjištěno, že z velké části motivaci k vstupu do manželství ovlivňuje **pozitivní výchova úplné rodiny**. Respondenti uvedli, že tento vliv je naprosto normální a automatický. Pozitivita výchovy vychází ze zkušeností rodičů a prarodičů respondentů. Respondenti předpokládají, že i jejich manželství budou tak pevná, šťastná, harmonická, jako jejich předků. **Pozitivní vliv výchovy** na motivaci k vstupu do manželství může pramenit i z **neúplné rodiny**. Respondentka, pocházející právě z neúplné rodiny, byla zkušenostmi výchovy- silně motivována k

vstupu do manželství. U jednoho respondenta byl zjištěn **negativní vliv výchovy** na motivaci k vstupu do manželství **úplné rodiny**. V manželství neviděl žádné výhody, prosperitu, neboť manželství jeho rodičů nefungovalo a nevěděl, z jakého důvodu by měl uzavřít manželství. Postupem času ale na manželství změnil názor. Dva respondenti ve výzkumném šetření uvedli, že nedokážou určit, zda vnímali vliv výchovy na motivaci k manželství.

Nejčastějším vlivem výchovy na motivaci k uzavření manželství u věřících respondentů byla víra. I respondenti, jež uzavřeli občanský sňatek, byli motivováni pozitivním vlivem výchovy. Pouze u nevěřících respondentů, kteří uzavřeli občanský sňatek, byl ve dvou případech zjištěn negativní vliv výchovy na motivaci k vstupu do manželství.

Absolvování přípravy k svátosti manželství je obecně u respondentů velmi vítanou aktivitou a vliv k uzavírání manželství jistě má. Všem respondentkám byla absolvovaná příprava přínosná a užitečná. **Oslabení motivace** k uzavření manželství či přímo **negativismus** k sňatku se objevilo u dvou respondentů. Důvody těchto negativních vlivů byl u mužů stud hovořit ve skupinové přípravě, samotná povinnost absolvování přípravy a nulový přínos.

Respondenti i respondentky jako vliv přípravy na manželství spatřují v **intenzivnějším prožívání předmanželského vztahu**. Motivace k vstupu do manželství byla díky absolvované přípravě **posílena** z nově nabytých informací a vědomostí. U každého manželského páru příprava na manželství probíhala různě. U některých manželských párů přípravu vedl pouze kněz, jiných párů byly přednášky kněze doplněny o schůzku s psychologem a profesionálním manželským párem v jejich domácnosti. Příprava na manželství probíhala jak skupinově, tak individuálně. Jeden manželský pár také využil přípravu nabízenou Centrem pro rodinu v Brně.

ZÁVĚR

Předkládaná diplomová práce pojednávala o manželství z pohledu Nového občanského zákoníku a nauky katolické církve. Uzavírání manželství, motivy pro vstup do manželství, klesající sňatečnosti a také možnosti působení na mladé lidi a práce s nimi jsou významnou společenskou problematikou, jež věnuje pozornost sociologie, demografie i sociální práce.

Cílem diplomové práce bylo za pomoci kvalitativního výzkumu zjistit motivaci k uzavření manželství u věřících a nevěřících párů do třiceti let v současnosti. Domnívám se, že cíl práce byl naplněn.

Teoretická část byla složena ze čtyř kapitol, které se věnovaly variabilním formám partnerského soužití v současné době, manželství z pohledu platné české legislativy a manželství v nauce katolické církve. Závěrečná kapitola teoretické části diplomové práce byla zaměřena na problematiku motivace a klesající sňatečnosti.

Empirická část diplomové práce byla tvořena popisem realizovaného výzkumného šetření, které zjišťovalo motivaci mladých věřících i nevěřících lidí k uzavření církevního či občanského sňatku.

Na základě výsledků výzkumného šetření lze konstatovat, že věřící páry, jež uzavřeli svátostné manželství, motivuje k sňatku nejvíce víra a vzájemná láska. Právě láska motivovala k manželství pouze jednoho respondenta, jež uzavřel občanský sňatek. Dalším zjištěným motivem, který je společný jak pro věřící, tak nevěřící páry, je touha po založení rodiny. Respondenti vnímají důležitost manželství nejen pro příchod dětí, ale i pro potřebu legalizace vztahu. Tento motiv se objevil pouze u manželů, jež uzavřeli občanský sňatek. Dalším existujícím motivem k uzavření manželství je finanční zvýhodnění. Posledním zjištěným motivem k vstupu do manželství je touha po sdílení společného života.

Také bylo uvedeno, že výchova působí na motivaci k uzavření občanského i církevního sňatku. U věřících manželských párů je nezpochybnitelným vlivem víra. Výchova dále motivaci ovlivňuje pozitivně i negativně dle typologie rodin respondentů.

Z výzkumného šetření bylo dále zjištěno, že absolvování přípravy k uzavření svátosti manželství pozitivněji hodnotí více ženy než muži. Vliv absolvování přípravy na manželství se u dvou mužů objevil jako velmi negativní. Dalšími vlivy jsou oslabení motivace, také posílení motivace k vstupu do manželství na základě zjištěných informací a intenzivnější prožívání předmanželského vztahu

Informace shromážděné v celé diplomové práci mohou posloužit jako podklad pro další zkoumání této problematiky. Předkládaná diplomová práce poslouží k využití sociální práce církve při řešení mnoha variabilních problémů nebo konfliktů v manželských rodinách. Při sociální práci s manželskými páry je také možné využít připomenutí manželům jejich motivů k uzavření sňatku, jež může vést k snazšímu vyřešení problémů nebo jejich zmírnění. Dále může být diplomová práce rovněž využita jako studijní materiál pro výuku sociálních a psychologických disciplín ve školách. Informace z diplomové práce budou předloženy těm, kteří se mladým lidem, připravujícím se na vstup do manželství věnují, tj. kněžím a Centrum pro rodiny.

Manželství je jedním z nejvýznamnějších a nejdůležitějších vztahů, do něhož lidé zpravidla vstupují s velkými předpoklady a nadějemi. Významnost manželství spočívá ve společenském dosahu a rapidní pokles sňatečnosti je však pro společnost závažný. Proto je nutné se problematikou vstupu do manželství mladých lidí intenzivně věnovat a citlivě s nimi sociálně pracovat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Arcibiskupství pražské (2015). Metropolitní církevní soud Arcidiecéze pražské [on-line]. Dostupné dne 30.9.2015 z [http://www.apha.cz/cirkevni-soud#Adresa soudu a advokáti](http://www.apha.cz/cirkevni-soud#Adresa_soudu_a_advokati)

Arcidiecéze olomoucká (nedatováno). Interdiecezní soud [on-line]. Dostupné dne 20.5.2015 z <http://www.ado.cz/interdiecezni-soud>

BARTUŠKOVÁ, J. Motivy volby manželství a motivy volby nesezdaného soužití : (kvalitativní analýza internetové diskuse). Brno, 2009. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Dostupné dne 1.4.2016 z: https://is.muni.cz/th/109718/ff_m/diplomka.pdf

Benedikt XVI. (2008). *Promluva Jeho Svatosti Benedikta XVI. k soudcům Římské rotý při příležitosti zahájení soudního roku* [on-line]. Dostupné dne 1.10.2015 z http://cic.biskupstvi.cz/soubory/AI-MMVIII_419-421.pdf

Bible : Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. Praha : Česká biblická společnost, 1991. ISBN 80-7113-009-5

BOTEK, L., ORLITA, K. (2009). *Manželské právo v přehledu* [on-line]. Dostupné dne 30.8.2015 z: http://brno.biskupstvi.cz/cirkevnisoud/files/dokumenty/Manzelske_pravo.pdf

CLARK, M.W., SEROVICH, M. J. (1997). Twenty years, and still in the dark? Content analysis of articles pertaining to gay, lesbian, and bisexual issues in marriage and family therapy journals. *Journal of marital and family therapy*, č. 23, s. 239 - 253.

ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR*. Praha, 2010. s. 20, [on-line]. Dostupné dne 20.9.2015 z: http://skolstvi.cirkev.cz/_d/Smernice-manzelstvi.pdf

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2015. Obyvatelstvo. [on-line]. Dostupné dne 1.10.2015 z: <https://www.czso.cz/documents/11350/20544935/oby091115.xlsx/af1829ee-5bcc-4845-819b-b77cc68c2826?version=1.0>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2015. Pohyb obyvatelstva - rok 2014. [on-line]. Dostupné dne 1.11.2015 z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/pohyb-obyvatelstva-4-ctvrtleti-2014-jviceamvff>

Diecézní církevní soud brněnské diecéze (2008). Diecézní církevní soud v Brně [on-line]. Dostupné dne 30.9.2015 z <http://brno.biskupstvi.cz/cirkevnisoud/index.php>

DUDA, J. *Katolícké manželské právo*. Ružomberok: Pedagogická fakulta, 2007. 150 s. ISBN 978-80-8084-170-6.

DUNOVSKÝ, J. et al. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada Publishing, 1999. 279 s. ISBN 80-7169-254-9

GIDDENS, A. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4

GRAUBNER, J. *Manželství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. 39 s. ISBN 978-80-7195-106-3

GRÜN, A. *Svatost manželství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. 63 s. ISBN 978-80-7195-343-2

HAMPLOVÁ, Dana. Postoje k manželství a rodičovství. In FIALOVÁ, Ludmila, aj. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. s. 67-98. ISBN 80-85850-87-7

HARTL, P. a HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-X.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. s. 407. ISBN 80-7367-040-2

HRDINA, I. A. (nedatováno). Manželství v současném českém i kanonickém právu. *Studenstská vědecká odborná činnost PFUK* [online]. Dostupné dne 4.8.2015 z: <http://spcp.prf.cuni.cz/15-20/16-hrdin.htm>

HRDLIČKA, Josef. *Věřím, věříme: poznáváme katechismus katolické církve*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. 141s. ISBN 80-7226-021-7

CHAPMAN, G. *Manželství po jakém jste vždy toužili*. Praha: Návrat domů, 2006. 114 s. ISBN 80-7255-133-7

CHODĚRA, O. *Partnerství, manželství a paragrafy*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2002. 108 s. ISBN 80-247-0217-7

JAN PAVEL II.. *Dopis rodinám: 2.2.1994*. [online]. Dostupné dne 1.9.2015 z <http://www.cirkev.cz/res/data/003/000388.pdf>

JAN PAVEL II.. *Familiaris Consortio: apoštolská adhortace Jana Pavla II. O úkolech křesťanské rodiny v současném světě z 22. 11. 1981*. Praha: Zvon, 1992. [online]. Dostupné dne 1.9.2015 z: <http://www.kebrle.cz/katdocs/FamiliarisConsortio.htm>

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 285 s. ISBN 80-7178-535-0

Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-132-6

KATOLICKÁ CÍRKEV. *Kompendium katechismu Katolické církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. 209 s. ISBN 80-7195-094-7

KATRŇÁK, T. (2001) Strukturální příčiny poklesu sňatečnosti a nárůstu svobodných v devadesátých letech v České republice. *Sociologický časopis*, s. 225 - 239, Vol. 37. Dostupné dne 1.4.2016 z:

http://sreview.soc.cas.cz/uploads/3784db59df28d195b38527202a1e9f0f474a20ef_152_01-2KATR.N.pdf

Kodex kanonického práva = Codex iuris canonici. 1983, [on-line]. Dostupné dne 30.7.2015 z:

http://pmr.op.cz/upload/varia/KODEX_KANONICKEHO_PRAVA_1983.pdf

KOHOUTEK, R. *Základy užití psychologie*. Brno: CERM, 2002. 544 s. ISBN 80-214-2203-3

Kompendium sociální nauky církve / Papežská rada pro spravedlnost a mír. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2008. 978-80-7195-014-1

KUBÍČEK, L. *Velké tajemství : manželství jako umělecké dílo*. Olomouc:Matice cyrilometodějská, 2001. 51 s. ISBN 80-7266-071-3

KUČERA, D. *Moderní psychologie: hlavní obory a témata současné psychologické vědy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013. 213 s. ISBN 978-80-247-4621-0

LINHART, J. ed. *Velký sociologický slovník. Sv. 1, A-O*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996. 747 s. ISBN 80-7184-164-1.

LINHART, J. *Základy obecné psychologie*. Praha: SPN, 1987. 686 s.

MACHÁŇ, J. (2014). Církevní soud manželství neruší [on-line]. *Katolický týdeník*, č. 34/2014. Dostupné dne 20.9.2015 <http://www.katyd.cz/clanky/cirkevni-soud-manzelstvi-nerusi.html>

MASLOW, A. H. *Motivation and Personality*. New York: Harper, 1954. 14, 411 s.

MASLOW, A. H. *O psychologii bytí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. 317 s. ISBN 978-80-262-0618-7

MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. Vyd. 2. Praha: Avicenum, 1989. 335 s. (Rodinný kruh)

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2008. 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0

MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Praha: Portál, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7367-739-8.

Ministerstvo kultury (2007). Rejstříky registrovaných církví a náboženských společností a dalších právnických osob [online]. Dostupné dne 25.10.2015 z: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=4961>

Ministerstvo spravedlnosti ČR (2013). Rodinné právo v novém občanském zákoníku [online]. Dostupné dne 30.8.2015 z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/rodinne-pravo/obecne>

MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4

MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. 321s. ISBN 978-80-86429-87-8

MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2002. 250 s. ISBN 80-86429-05-9

NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2., rozš. vyd. v Akademii vyd. 1. Praha: Academia, 1997. 437 s. ISBN 80-200-0625-7

NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1996. 270 s. ISBN 80-200-0592-7

NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009. 620 s. ISBN 978-80-200-1680-5.

NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1998. 590 s. ISBN 80-200-0689-3

NUTTIN, J. *Psychoanalysis and Personality*. New York, 1962.

OPATRŇÝ, A. (nedatováno). Příprava na manželství [on-line]. Dostupné dne 20.9.2015 z: http://fatym.co/abcd/k/000206/0046_t.htm

OPATRŇÝ, D. (2014). Dobro manželů v kontextu biblické etiky. *Revue církevního práva*, č. 57, s. 49-60. Dostupné dne 5.9.2015 z: http://spcp.prf.cuni.cz/42-56/57_revue_cela.pdf

Papežská rada pro rodinu. *Rodina, manželství a "fakticky existující soužití."* 2001. [on-line]. Dostupné dne 30.8.2015 z: <http://www.cirkev.cz/res/data/004/000499.pdf>

PAVEL VI.. *Gaudium et spes: Pastorální konstituce O církvi v dnešním světě*, 1965. [on-line]. Dostupné dne 25.8.2015 z: http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651207_gaudium-et-spes_cs.html

PAVEL VI.. *Humanae vitae*. 1968, [on-line]. Dostupné dne 25.8.2015 z: <http://www.kebrle.cz/katdocs/HumanaeVitae.htm>

PIUS XI.. *Casti connubii: O křesťanském manželství*. 1930, [on-line]. Dostupné dne 1.7.2015 z: <http://www.kebrle.cz/>

PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. 400 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

RadioVaticana.cz (2014). O svátosti manželství - Františkova katecheze na gen. audienci, nám. sv. Petra [on-line]. Dostupné dne 1.9.2015 z: <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=19917>

Římskokatolická farnost Havířov (nedatováno). Církevní sňatek [on-line]. Dostupné dne 20.5.2015 z http://www.farnosthavirov.cz/userFiles/svatebni-obrad_3.pdf

Sekretariát České biskupské konference. *Příprava na svátost manželství z 13. května 1996*. Praha, 2001. s. 32, [on-line]. Určeno pro vnitřní potřebu. Dostupné dne 20.9.2015 z: <http://tisk.cirkev.cz/res/data/089/009937.pdf>

Svatební obřady: římský rituál nově uspořádaný podle ustanovení druhého vatikánského koncilu, vydaný papežem Pavlem VI. a upravený péčí papeže Jana Pavla II. 2. vyd. V Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. 135 s. ISBN 978-80-7192-987.

ŠMÍD, D. (2013). Uzavření manželství podle nové úpravy rodinného práva [online]. *Ministerstvo spravedlnosti ČR*. Dostupné dne 30.8.2015 z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/home/infocentrum/media/452-uzavreni-manzelstvi-podle-nove-upravy-rodinneho-prava>

ŠRAJER, J. (2003). Nové pojetí manželství [on-line]. Dostupné dne 1.8.2015 z: http://www.eamos.cz/amos/ket/modules/low/kurz_text.php?id_kap=3&kod_kurzu=keto22

ŠVARŤÍČEK, R. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1, Praha:Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0

World health organization (2015). Policy a practice. [on-line]. Dostupné dne 7.8.2015 z: <http://www.who.int/bulletin/volumes/92/9/14-135541/en/>

ZEDNÍČEK, M. (2001). Kanonické možnosti ukončení manželství [on-line]. *Teologické texty*, č. 5, Dostupné dne 30.8.2015 z: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2001-5/Kanonicke-moznosti-ukonceni-manzelstvi.html>

Zákony

Zákon č. 380/2008 Sb., o matrikách jménu a příjmení, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, platný do 31.12.2013

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM ZKRATEK

1. apod.a podobně
2. č.číslo
3. ČR.....Česká republika
4. ČSÚ.....Český statistický úřad
5. kán.kánon
6. např.například
7. pozn.poznámka
8. s.strana
9. Sb.sbírka zákonů
10. tj.to je
11. WHO.....World Health Organization (Světová zdravotnická organizace)

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Seznam registrovaných církví a náboženských společností, oprávněné k uzavírání církevního sňatku dle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, ve znění pozdějších předpisů. (Ministerstvo kultury, 2007, [online])

1.	Apoštolská církev
2.	Bratrská jednota baptistů
3.	Církev adventistů sedmého dne
4.	Církev bratrská
5.	Církev československá husitská
6.	Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů
7.	Církev řeckokatolická
8.	Církev římskokatolická
9.	Českobratrská církev evangelická
10.	Evangelická církev augsburského vyznání v České republice
11.	Evangelická církev metodistická
12.	Federace židovských obcí v České republice
13.	Jednota bratrská
14.	Křesťanské sbory
15.	Luterská evangelická církev a.v. v České republice
16.	Náboženská společnost českých unitářů
17.	Náboženská společnost Svědkové Jehovovi
18.	Novoapoštolská církev v České republice
19.	Pravoslavná církev v českých zemích
20.	Slezská církev evangelická augsburského vyznání
21.	Starokatolická církev v České republice

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá problematikou manželství z pohledu českého práva a katolické církve, poklesem sňatečnosti a motivací mladých lidí. Cílem diplomové práce je pomocí kvalitativního výzkumu zjistit motivaci k uzavírání manželství věřících a nevěřících párů do 30 let v současné době. Teoretická část je věnována manželství z pohledu nauky katolické církve a občanského zákoníku. Empirická část obsahuje popis realizovaného výzkumného šetření zaměřeného na zjištění motivace k vstupu do manželství u věřících a nevěřících párů do 30 let v současné době.

The thesis deals with the issue of marriage from the perspective of Czech law and the Catholic Church, the decline in marriage and motivating young people. The thesis aims to use qualitative research to determine the motivation for marriage faithful and unbelievers pairs to 30 years at present. The empirical part contains a description of the implemented research aimed at finding the motivation to enter into marriage with believers and unbelievers pairs to 30 years at present.

Klíčová slova

Manželství, občanský obřad, církevní obřad, motivace

Keywords

Marriage, civil ceremony, religious ceremony, motivation